

93/4988/
D47

CONSTANTIN D. PARIANO

Din Suferințele Administrative

ALE

DOBROGENILOR

Institutul de Arte Grafice

„ALBANIA“

— Str. Traian 20 —

— Constanța —

CONSTANTIN D. PARIANO

Din Suferințele Adiminstrative

ALE DOBROGENILOR

„A L B A N I A
Institut de Arte Grafice
Strada Traian No. 20
CONSTANȚA

www.ziuaconstanta.ro

Șt. Ioaian Ulpie Berbercanu primos dmpar
autorului

26 Martie 1929

P. Pariano

PREFAȚA

Sunt bolnav și nu vreau să las fără răspuns pe cei cari îmi impută că atunci, când am ocupat funcțiuni în Stat, și am avut puțința să-i procopsesc prin favoruri, nu am făcut-o.

Răspund :

Această imputare, eu o socotesc o laudă, pe care fără să vrea, mi-o aduc și le mulțumesc de brevetul ce-mi dau.

Dovadă că de când m'am strămutot în Dobrogea — sunt 42 ani. — n'am încetot de a apăra pe Dobrogeni, sunt următoarele câte-va publicațiuni, ce am mai putut găsi, după război.

CONSTANTIN D. PARIANO

O LAMURIRE

(FARUL No. 5 din 16 Noembrie 1903)

Aflu că Consiliul județean, provocat de către d. Holban, în ședința sa din 8 Noembrie, și-a exprimat dezideratul ca dobrogenii să fie puși în drepturile comune și că d. Prefect a luat cu mulțumire nu numai act de această dorință, dar încă a făgăduit intervenirea sa mai departe.

Dacă găsesc că d-sa, în unele împrejurări depășește, prin modul său de a face, înțelesul legilor excepționale ce ne guvernează astăzi, că ne privează de atențiunea pe care un șef administrator este riguros ținut s'o dea tot-deauna cetățenilor și că ascultă prea mult de o camarilă care a pierdut pe mulți; nu pot însă să nu recunosc că activitatea pe care d-sa o depune în desvoltarea orașului Constanța, precum și impulsivitatea ce dă adesea în deslegarea unora dintre chestiunile mari locale, a căror rezolvare înstrăinau altă dată credința noastră în priceperea și dreptatea oficială, nu sunt calități puțin comune prefectilor în general.

Cu aceste rezerve, dar, aduc în calitate mea de cetățean al Dobrogei, cele mai vii mulțumiri aceluia care s'a convins, poate, că nedreptatea și sclavia morală, atunci când ele se exercitează asupra populațiunei, nu pot da niciodată roade bune.

Ce m'a silit să public aceste rânduri sunt informațiile ce am că a-și fi taxat de adversar al administrațiunei, pentru că fac parte dintr'o grupare ce are și jurnalul său.

Să las că cu totul altul este scopul acesteia; dar apoi fiind-că țin să se știe cu ori-ce preț cugetul meu, îl dau așa curat cum este, odată pentru tot-deauna, prin această declarație: *Ori-cine cere să vad bine acolo unde nu este, și rău a colo unde este bine, mă poate șterge fără gre eală din rânduri.*

Pot să mă înșel adesea, dar atunci mă conving; nici-odată nu mă înving; ori câți primari m'ar insulta, ori câți procurori m'ar acuza și ori câți ofițeri de stare civilă m'ar bârbi din senin.

C. Pariano

O Reflecție asupra Serbării din 14 Noembrie

(FARUL No. 6 din 23 Noemb. 1903)

Din nou la 14 Noembrie, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la încorporarea Dobrogei, s'a mai cheltuit aci altă șampanie și alte discursuri de laude reciproce între funcționari.

Ca contribuabil mă întreb: Cât ne vor costa aceste desfășurate chefuri oficiale? Iar ca agricultor, caut să ghicesc: pe ce isprăvi, oare se întemeiază ele?

Înțelegeam ca, cu această ocazie, d-l Prim Ministru să fi sărbătorit armata care a dobândit această provincie prin atâtea vitejii, și de plugarii de aci, cari, din pustiile destelenite de dânsii, dau anual un venit de 13 milioane de lei. Să mai fi mulțumit acestora, că prin răbdarea și abnegațiunea lor, au putut rezista 25 de ani la toate abuzurile și destrăbălarea administrativă și apoi ca răsplată de toate acele servicii aduse țarei, să i fi pus în desfășurăt cu această ocaziune în drepturile comune.

O așa procedare ar fi ispășit în parte păcatele trecutului și ne-ar fi făcut să sperăm într'un viitor mai bun. Dar a se glorifica pe dânsii, mai povățuind la muncă tocmai pe acei cari printr'insa au mascat nepăsarea oficială și taxând de po-

liticianii pe acei care își reclamă drepturile cu care s'au născut, nu poate dovedi, de cât o trufie oarbă și o calomnie pătimașă.

De alt-fel, ce să te mai miri de un prim ministru, care la același banchet, spre a lînguși coroana, înjosește națiunea, și spre a motiva menținerea legilor excepționale în Dobrogea, o atribuie dorinței Regale?

C. Pariano

Strigătul Dobrogenilor

(FARUL No 6 din 23 Noembrie 1903)

De mult înăbușim în noi, dorul ascuns de a fi asimilați cu țara mamă. Totul am făcut pentru aceasta, dar nimic nu a înduioșat inimile acelor care ne puteau deslega de niște lanțuri nedemne de dreptate și libertatea națiunii române.

Răbdam nădăjduind că ziua de 14 Noembrie, va pune în sfârșit capăt robiei noastre de 25 de ani; dar în loc de ușurare cu alt venin ne-au adăpat.

Noi ne jelim. Presa strigă. Grosul grupărilor politice, ne compătimizește, și totuși, toate la un loc, nu pot dărâma cea stâncă surdă și oarbă, pe care se sprîjină robia.

Am venit tineri aci, și am îmbătrânit, încovoiați de plug și de mizeriile cerești și omenești. Să nu fie destul o viață întreagă de asemenea sacrificii, atunci mai cu seamă când ele nu mai pot fi de nici un folos pentru nimeni? Voesc politicianii să lăsăm moștenire și copiilor noștri această stare de lucruri? Dacă alte bunuri nu le-am putut agonisi lor, desrobească-le măcar cugetarea și munca; căci, este cred și nedrept a-i lăsa din simplă nepăsare să rămână aceleași unelte de povară ca și noi!

Chestiunea drepturilor politice pentru dobrogeni, nu implică nici de cum pofta de a lua loc în Parlament; Ea le procură mijlocul de a se putea gospodări prin ei înșiși, și de a astâmpăra astfel pofta ienicerilor ce ni se trimit.

Zicătoarea spune că : *până la D-zeu te omoară stinții* și așa este. Ce pot folosi bunele intențiuni ale celor mari, atunci când cei mici, în contactul zilnic cu noi, le aplică în rău ? Șicane, nechibzuințe și abuzuri, am venit noi să căutăm aci, ori rost de înlesnire și de muncă ? Nu ajunge că stoarcem din piatră, vânturi și secete, milfoanele ce ni se cer ; mai trebuie să ne luptăm și cu acei cari au îndatorirea să ne ajute ? Unde s'a mai văzut ca 10⁰/₀ din populațiunea totală a unei țări democratice și agricole, cari stăpâni fiind pe mai tot solul ce-l cultivă ei înșiși, să nu aibă dreptul de a cugeta pentru dânșii, să nu fie consultați în dările ce li se impun și să nu poată controla risipele ce plătesc !

După un astfel de raționament, marea majoritate a românilor din Dobrogea poate fi exclusă până la nesfârșit de la drepturile cetățenești. Dacă și generația născută și crescută sub Români, se consideră încă nedemnă de încetățenirea întreagă, atunci până la a câta generație va trebui să așteptăm noi, spre a ni se deschide ușile casei noastre ?

Ce ! Numai în Dobrogea sînt străini de origină ? Țara întreagă nu este plină de aceștia ? Toate statele din lume, nu sunt ele un conglomerat de tot felul de naționalități ?

Gânditus-a, vreodată în vre-o altă țară din lume, să desființeze politicește o însemnată parte de conaționali, până la o desăvârșită covârșire etnică a elementelor străine ? Și apoi, ce năzuințe de naționalism pot avea Turcii, Tătarii, Nemții, Grecii și Armenii noștri ? Inșiși Bulgarii, dacă șovinii ar fi, — ce pot însemna ei în proporțiunea înapreciabilă în care sunt ?

Toate în lume au margine. Insași prudența devine o nesocotință, atunci când tragi de sfoară până se rupe.

Am renunțat indetul la drepturile noastre, pentru că așa ne îndemna interesul românesc ; dar astăzi, când acest sacrificiu este de prisos, ba chiar dăunător intereselor naționale, și când trebuie să îndreptăm activitatea noastră în alte direcțiuni economice, tot atât de folositoare, ca înfrățirea băștinașilor și desțelenirea pustiiilor ; nu putem pași la ele fără

să avem dreptul de a ne crea mijloacele prin care să putem înfrâna nechibzuința.

Activitatea ce am depus cu toții, vorbește de sine și chiar dacă ea nu se recunoștea oficial; dar unde am fi fost astăzi, dacă inițiativa noastră privată nu ar fi fost îngădită de toți „Cazacii” ce ni s’au trimis? Și cu toate acestea, compare-să producțiunea actuală a Dobrogei cu cea de altă dată, de pe când elementul român era neînsemnat! Ce ar fi făcut statul cu aceste pustii, dacă nu veneam noi să le facem să rodească?

Și câți Români dintre toți s’au încumetat să înfrunte rigorile acestei colonizări? Acestea nu sunt vorbe; sunt fapte, care ori unde, atrag recunoștința tuturor, iar nu nepăsarea!

Ni se impută podul și portul ca îmbunătățiri create pentru noi.

Aceasta este neexact. Agricultură locală putea trăi tot atât de bine și fără dănsese, căci produsele noastre nu au ce căuta să treacă peste pod; iar portul cel vechiu ne era de ajuns. Recunoaștem utilitatea lor pentru apărarea provinciei; dar nu primim să se treacă prețul plătit pe dănsese de visteria țării mume, când Dobrogenii au vărsat până astăzi, în casa statului peste 300 de milioane de lei, din cari scăzându-se larg 125 cheltueli de tot felul, rămâne la activul nostru 175 de milioane.

Afară de aceasta, statul și-a mai procurat de la noi, prin abuz din închirierea locurilor destinate pentru plantațiuni comunale, pe cari nu le-a făcut, alte 20 milioane, cari, însumate cu cele de sus, fac aproape 200 milioane net vărsate de noi, — sumă întreită adică, de cât au costat aceste două lucrări. Se mai șoptește iarăși că Transilvănenii nenaturalizați au acaparat aci mii de hectare, pe câte un simplu timbru de 25 de bani, și că ei, deși proprietari mari astăzi, se servesc încă de protecțiuni străine, spre a fi scutiți de serviciul militar. Ne mirăm că abuzul comisiunilor statului, care a împărțit pământurile, pe ale căror lucrări el le-a aprobat,

trebuie să-l ispășim noi! Dacă acești oameni nu aveau drept să aibă pământ, atunci când valoarea lui era nulă, și-l primiau rugați; cum îi contestă astăzi, când valoarea pământului s'a ridicat prin munca și capitalul depus de dânsii atâția amari de ani?

Dacă iarăși formalitățile lor de naturalizare, deși cerute de dânsii de mult, în mare parte încă nu s'au făcut, pentru ce nu se învinovătesc acei cari până să acorde o naturalizare unui român de origină, pun atâția ani? Și apoi de unde s'au luat că pământurile la început au costat numai câte un timbru? Dacă abuz se consideră generozitatea comisiunilor de parcelare, de sigur că el a fost un abuz dintre acelea, care au și partea lor de cald patriotism; căci numai cu chipul acesta s'a putut coloniza atunci și cultiva acest deșert înfiorător al Dobrogei, care place atât de mult astăzi. Intr'adevăr, la cererea pământului s'a aplicat numai un timbru de 25 de bani de petiție; dar oare, răscumpărarea acestui pământ s'a sfârșit numai cu acest timbru? Nu a trebuit apoi ca fiecare împroprietar să plătească 90 de lei hectarul? Și dacă se ține socoteala că pe vremea aceea, 10-12 ani la început, nu găseați să închiriezi hectarul nici cu 50 de bani, pe când statului trebuia să-i plătești cu toba dreptul său, pe ce motiv serios se mai întemeiază această imputare?

Dar voiu continua.

C. Pariano

„Chip ori Pajură?”

(FARUL No. 7 din 30 Noembrie 1902)

Am dat acest titlu articolului ce urmează, pentru că toate se petrec în țara aceasta, în tocmai ca la jocul de copii cu acest nume.

Avem peste Dunăre o Constituțiune dintre cele mai largi; iar aci în Dobrogea niște legi excepționale din cari numai cnutul lipsește.

Amândouă aceste regimuri funcționează; dar fiecare dintr'insele se întrece a produce una mai mult rău decât alta. Sănătatea publică și animală au ajuns înspăimântător de rea, cu toți banii ce se cheltuiesc pe dânsa.

Instrucția, se ocupă de mișcarea stelelor și uită că trebuie oamenilor hrană pe pământ! Fabricile de legi se îndoapă cu tot felul de copii, care se bat în capete, și toate poartă eticheta interpretativă a advocaților care le-au făcut,

Justiția, inaccesibilă celor mulți prin scumpetea ei, se împarte de către niște teoreticieni, cari în lipsa lor de experiență, dau mai multă precădere formei șirete, decât fondului cinstit.

S'a introdus un sistem administrativ dintre cele mai scumpe și bogate în personal; și totuși desordine și piedici ni se face în toate.

Impozitele directe și indirecte, ridicate la extrem prin evaluări umflante și prin împlinirile nechibzuite și sălbatice, ne iau până și pâinea dela gură, fără ca cel puțin cheltuiala acestor dări să ajute în ceva economia națională.

Restul de produs, care mai scapă de vămuirile și piedicile oficiale, se vinde apoi prin convenții comerciale acestora din străini, cari dau puterea și împrumută bani.

Negreșit, dacă judeci după forma de guvernământ scrisă a țării de dincolo, după palatele publice și după luxul ce întrețin acei vârați în cașcavalul hasnalei statului, măreția uimește privirea acelor cari nu cunosc dedesuptul lucrului. Dacă, însă, întorci *Pajura*, dai de mizeria deplină a națiunei producătoare.

Și de ce atâta urgie pe acest biet neam blând? De ce!
Tocmai pentru că este prea mult îndurător!

Sătenii (națiunea producătoare), care însumează 5 din 6 părți din totalul populațiunei Regatului, abia au drept 50 dintr'ânșii, să dea un singur delegat, care poate vota direct pe reprezentantul său în Cameră. Deci numai a 6-a parte dintre români beneficiază astăzi la noi în țară de drepturile politice întregi. Și ce meserie au aceștia? Sînt slujbași și politicieni de aceia, cari trebuie să asculte de budgetul statului din care se hrănesc.

Cum dar s'ar putea îndrepta ca prin farmec totul, decăt dându-se drepturi depline tuturor? *C. Pariano*

Cumpăneală și chibzuială

(FARUL No. 8 din 7 Decembrie 1903)

D. Ministru de Răsboiu, după ce a întărit disciplina în armată, voește acum să o introducă și la civili, și cum acei 58 din Cameră, nu vor să asculte de ordine, se răstoște la noi, că doar s'or speria cei de dincolo.

Tot din Dobrogea trimite grațiozități și națiunei române că adică: din mică, slabă și fără rost cum era, ea nu s'ar fi putut face mare și tare, prin ea însăși!!

Ne mai povestea, că atunci când o așa Providență și bun Destin, ne au în sfânta lor pază, noi nu trebuie să ne mai îngrijim de nimic; căci îndată ce va sosi momentul oportun la redacția „Voinței Naționale“, ni se vor da drepturi, dacă vom pune chibzuială și cumpăneală în toate actele noastre.

Nu mă voi ocupa aci, nici de privighetoarea de lac, care și-a cântat laudele cu acompaniamentul orchestrei locale, nici de arătătorul ministerial, obișnuît a-și muștra sclavii; voi trece drept la analizarea singurelor două vorbe judicioase, scăpate în cuvântările d-lui Sturdza de la praznic.

La a cui adresă să fi fost zise? Țintit-au ele pe acei cari fără nici o chibzuială și fără cumpăneală, și-au vârat mâinile prea adânc în punga contribuabililor? Ori ele, într-un moment de compătîmire, ni s'au adresat chiar nouă, ca să nu mai *plătim fără cumpăneală* și să nu mai suferim fără *chibzuială*? Ar fi fost interesant să fi putut interpreta fidel cugetarea d-lui Sturdza, pentru că aceasta ne-ar fi putut orienta la care din două țări ține mai mult d-sa: la acea consumătoare, ori la acea producătoare? Cum, însă, nu i-am putut ghici cugetul, să-i judecăm faptele!

Știm că partidul liberal, până la o vreme, împărțea cu nesocotință tot felul de liberalități premature; și vedem astăzi că dânsul a devenit ostil până și chiar acelor necesare pentru desvoltarea și siguranța statului!

După 25 de ani de chinuri, d-l Sturdza crede că încă Dobrogeii nu și-au împlinit osânda.

Partidul conservator și presa independentă, din contră, găsesc că nu numai ne-am ispășit îndestul păcatele, dar că unificarea Dobrogei cu țara este reclamată de către înseși interesele superioare ale Statului.

Ciudată priveliște! Să vezi partidul liberal prelungind robia, și pe cel conservator dorind desrobirea! De unde rezultă, că cele două mari partide politice din țară, păstrându-și încă etichetele, și-au schimbat cu totul rolurile!

Dacă ni s'ar dovedi că vederile guvernului actual sunt întemeiate pe vre-o rațiune de Stat reală, iar nu improvizată, o! atunci, s'ar schimba lucrurile! Suntem Români înaintea de toate, și de-ar fi să ni se mai înzecească rigorigile, tot încă n'ar fi nimic. Cum, însă, d-l Prim Ministru nu ne spune pentru ce să așteptăm, nu mai avem ce crede, decât că d-sa a prea împărțit „chibzuiala“ și „cumpăneala“ între ei.

Adversarii unificării Dobrogei, neputând găsi printr'înșii nici un motiv serios, pe care să-și poată întemeia refuzul, au tras din însuși articolul d-lui Maiorescu, răstălmăcindu-i argumentele, motivul că: *tocmai frământările Srebiei, Bulgariei, Macedoniei și Greciei pot atrage trământări în Dobrogea.*

Atât sunt de naivi a înțelege când nu li se spune negru pe alb, în cât se servesc de niște motive care sânt chiar baza argumentațiunei d-lui Maiorescu. Căci ce zice dânsul? Zice lămurit că administrațiunile Dobrogei nu au făcut de cât să îndoape pe locuitori cu tot felul de otrăvuri morale și materiale; și așa fiind, cum granițele noastre sunt vraieste, cum suntem înconjurați de un potop de Slavi și cum avem o pozițiune, care este îndicată ca teatrul de luptă într'o încăerare eventuală, cum s'ar putea ca acei cari 25 de ani au suferit toate ticăloșiile oficiale și cari, cu toate acestea, sunt încă considerați ca străini, să nu caute să se răsbune la ocazie, contra unei națiuni care i-a nesocotit astfel?

Așa dar, ce poate fi mai natural, decât a preveni din

vreme acest caz probabil? Și cum se poate el preveni altfel? Cu mai bună chibzuială și cumpăneală, de cât făcându-i egalii în drepturi cu toți.

C. Pariano

Fantose

(FARUL No. 10 din 25 Decembrie 1903)

Noile condițiuni exprese pe care se întemeiază astăzi numirile de primari urbani și rurali în Dobrogea, sunt acei cari n'au nici un fel de legături în localitatea și care trebuie să se supue, ca fantoșele, mișcării imprimată de șef.

Era și timpul. Intr'adevăr, îndrăsneala frunțașilor locali, pentru care legea a păstrat aceste locuri, mergea une-ori până să discute chiar și cheltuelile poruncite! Și așa, spre a se evita pe viitor asemenea neplăceri, s'a decis, scurt, înlăturarea lor desăvârșită din aceste demnități.

Intrebarea este însă: Ce exemple se dă populațiunei de paza legilor, când înșiși acei puși pentru aceasta le calcă?

Și cum se pot împăca interesele de tot felul ale locuitorilor, cu acest arbitrar administrativ, care depărtează cetățenii dela chiar controlul ce li se datorează?

Nevoia de trai și înjosirea acelor mercenari, dacă satisfac egoismul șefilor, ele însă lovesc în drepturile noastre, și dar, nu putem învoi această nouă metodă întrebuintată spre a ne desființa.

Fiindcă progresul în țara aceasta consistă în facerea de împrumuturi și în construcțiuni de localuri, sunt cel dintâi a recunoaște această însușire d-lui Vârnav. D-sa, în scurt timp, a făcut pentru oraș, cea ce nimeni nu putuse face atâta amar de vreme. Prin legăturile sale cu lumea cârmuitoare, a isbutit să convertească împrumul comunal, lucru ce se refuzase cu îndărătnicie tuturor acelor cari îl ceruseră. Prin specialitatea sa de inginer, a fost în măsură a-și putea da seama de cum trebuie să se facă mai bine și

mai estin lucrările de edilitate. Prin dorința ce are ca trecerea sa prin administrațiunea acestui județ să nu rămână stearpă, împinge însuși tot aparatul la lucru.

Ii fac onoare toate acestea; însă ce păcat că nimeni nu este lipsit de metehne! Mai întâi trufia ce o are, depărtează de la sine pe toți oamenii care se respectă.

Aceasta nemulțumește nu numai pe cetățeni, dar îl stingherește și pe d-sa de concursul și de încrederea de care are nevoie; căci orice s'ar zice, când cheltuești atâtea sume de bani publici, ești dator să te pui sub controlul necurmat al cetățenilor de frunte, pentru că numai atestarea lor poate încredința pe locuitori, că mersul lucrurilor se face regulat.

Ca să dau fapte, voi spune că toți cred în oraș că apa ce s'a adus este îngroșată cu microbi. Negreșit că ea va fi fost analizată; dar de cine, cum și când, nu știe nimeni. Se mai zice, că construcția Palatului Comunal, nu se face în condițiunile devizului. Aceasta ar fi o abatere gravă, dar iarăși nu se știe adevărul. Iată, dar, răul ce decurge din faptul de a se izola cu desăvârșire de la luminile și controlul cetățenilor.

În județ, asemenea s'a dat comunile pe mâna unor primari, cari cred că le au în arendă. Unul dintr'înșii s'a încumetat atâta pe puterea discreționară ce s'a lăsat tuturor, încât, după ce a ridicat satul în picioare prin abuzuri, m'a batjocorit și pe mine din senin și a mai voit să mă aresteze în satul meu.

Prefectura tot pe dânsul l'a apărât. Procurorul tot pe mine m'a dat în judecată. Și tribunalul tot pe hoțul de păgubaș l'a condamnat.

De 25 de ani ne plângem de abuzurile funcționarilor comunali și d. Vârnav, în loc să înfrâneze caprele, lovește tot oile! Și ce poate câștiga serviciul administrativ dintr'această înlocuire ilegală? Oare îndatoririle cetățenești ar rămâne neîndeplinite, dacă s'ar pune primari locali?

Dar de unde rezultă aceasta? Ori nu se găsesc oameni știind carte prin comune? Apoi la sate, mai multă carte se

știe în Dobrogea, de cât dîncolo ! Și în sfârșit, chiar dacă primarii locali ar avea toate cusururile, pentru ce se calcă legea noastră, așa excepțională cum este, asuprînd interesul general, în folosul celui personal ?

Chiar și dacă s'ar invoca pretextul ridicol că localnicii nu au educațiunea cetățenească făcută, tot însă el s'ar întoarce contra procederei actuale, fiindcă numai comuna poate face acea educație cetățenilor care'i învață să-și iubească neamul și țara, prin însăși administrarea de către dînșii a intereselor lor comune.

Și apoi, ia să vedem dacă cel puțin aceste fanteze răspund exact la dorința stăpînului. Eu cred, din contră, că acesta este în realitate sclavul lor, căci pe când activitatea sa este toată concentrată într'o direcție, ele (fantezele), se dedau, nesupărate și solidar sprijinite unele pe altele, la tot ce le raportează numai lor, în dauna locuitorilor.

Așa de exemplu: Știe d. Prefect, că aproape în tot județul, cea mai mare parte dintre primari și notari obligă pe sătenii să le lucreze fără plată, dela 20 la 50 de hectare semănături ? Știe d. Prefect că terenuri din vetrele satelor se închiriază pentru arătură de către Primari cu aprobarea Prefecturii ? Știe d. Prefect că pentru bacșișuri mulți dintre primari liberează certificate de împrumuturi la Creditul Agricol asupra unor vite cari nu există ? Știe d. Prefect că primarii obligă pe locuitori a le plăti anual, ca pentru Poștă, peste 1000 lei o trăsură, cu care în realitate se slujește tot personalul administrativ ?

Dar n'ași mai sfârși, de ar fi să înșir aici toate abuzurile ce se comit. Voi reveni, poate altă dată, cu alte serii, acestea fiind de ajuns acum, spre a dovedi d-lui Vârnăv că nu știe multe din cele ce se petrec în județul său și pe câtă vreme se va servi de aceste fanteze aparente, d-sa va rămâne o fanteză reală.

C. Pariano

Efectele regimului excepțional

(FARUL Nr. 11 din 14 Ianuarie 1904)

Cine oare să fi inventat reclama? Comerțul, ori guvernantii noștri? Acest condiment a ajuns să se pue acum în toate sosurile fără gust propriu!

Pe toată ziua reclama înșeală lumea și totuși mulți cad încă în lanțurile ei! Mi-aduc aminte de laudele ce-și făceau Vizirului la banchetul de la 14 Noembrie, asupra progreselor la care se pretindea că s'a împins această provincie, și mă întreb dacă n'am visat.

Negreșit, pe noi aceștia, tociți cu isprăvile administrațiilor, nu ne pot înșela osanalele nimănuși; totuși, spre a împuțina numărul victimelor ce ele pot face în publicul neștiutor, voi cita câte un singur exemplu din fiecare, din acele proceduri ce întrebuița această administrațiune, atât de lăudată, cari au provocat emigrările și ruina a zeci de mii de dobrogeni.

Adevărul asupra emigrărilor

Unul din satele cele mai bogate din Dobrogea, era altă dată Ghiuvegia. El număra vre-o 50 de familii de turci, toți bogați și cum se cade. Agenții respectivi: primar, perceptor, și agent silvic, poftind la averile lor, s'au asociat cu toții spre a-i jefui și ietă cum s'a procedat;

Se știa, că Statul învoește pe săteni să ia uscături din pădurile sale, *Duminecile*. Musulmanii având Dumineca lor *Vinerea*, au luat de bună credință, în mai multe rânduri uscături în aceia zi. Prin aceasta, în formă, delictul era consumat. Atunci agentul silvic, pe tăcute, închee acte, cum că fiecare dintr'ânșii a făcut stricăciuni dela 1000 la 5000 de lei, și-i dă în judecată. Nici o citație nu li s'a înmănat și nici sentința de condamnare, în lipsă, nu li s'a comunicat; deci în formă, totul era în regulă, așa că sentința rămânând definitivă, au investit-o cu formula executorie.

Veneam din întâmplare dela Ostrov, tocmai în ziua când toate produsele, vitele, uneltele și calabalâcul din casă, a tuturor acestor oameni, s'a vândut și știu, că îndată toate acele 50 de familii, au emigrat în massă, goale, flămânde, plângând și blestemând.

Se va întreba, poate, oricine: Ce mobil a putut împinge pe acei agenți la săvârșirea aceluși vandalism?

Cel mai murdar! *Dorința de a se face stăpâni pe averile acelor oameni. Ei cari operau în masse, aveau omul lor interpus, prin care a cumpărat totul de la licitația ținută în sat. numai cu 50⁰/₀ din valoarea reală a obiectelor vândute. Ce altă întreprindere ar fi putut da la un capital de 5 lei, 95 câștig? Și încă fără nici un risc, căci jaful, era bine îmbrăcat de dânsii, cu toate formele legale.*

A doua serie de ruinași

Prin vechea lege de vânzare a pământurilor statului, se prevăzuse ca ratele celor dintâi 3 ani, să se plătească de către cumpărători, tocmai la sfârșitul perioadei de rescumpărare. Aceasta era o măsură înțeleaptă, pe care legiuitorul o luase, spre a înlesni pe coloniști în primele lor cheltueli de așezare.

Ea s'a păzit 7 ani la început; dar, într'o bună zi, după ce Statul își vânduse mai tot pământul și cumpărătorii se așezaseră pe dânsul, se pomenesc toți urmăriți și vânduți, pentru plata întregă și deodată, a acelei restanțe pe 3 ani, incuviințată de legea sub care cumpăraseră. Chiote, vaete, rugăciuni, — nimic n'a fost luat în seamă; și așa, cei mai nevoiași dintre locuitori, au fost asvârliti fără nici o milă pe drumuri și deposedați de pământuri.

Astăzi, chip, ne mai poleiesc coaja hapurilor; dar miezul a rămas dintr'acelaș material. Avocații dela domenii, spre a-și putea vâri nasul, după obicei, în averile particulare, învoacă acum însăși interesele noastre, și pretextând că proprietatea în Dobrogea nu-și poate câștiga adevărata ei valoare, decât după ce dânsii o vor desgrădi de toate viciele,

ce zic că o apasă, au năvălit și au deposedat căzăcește mii de locuitori de pământurile lor, tocmai desigur pentru că a venit vremea să le libereze actele definitive de proprietate! Pe ce s'o fi întemeind? Ce vicii or fi mai născocit? Nu știm; căci comisiile Statului rugau atunci pe locuitori să ia pământuri; inginerii lui, le-au parcelat; delegații lui, asistați de autoritățile locale, i-au pus în posesiunea lor și agenții financiari au împlinit, cu sălbătăcie chiar, ratele răscumpărării acelor pământuri! Ce-or mai fi voind dar, dacă nici după 15-20 de ani de stăpânire, cu bună credință și după ce și-au primit aproape și prețul integral, nu-i lasă în pace?

Adevărat este, că toți câți se adresează Curții de Apel, își câștigă dreptul; dar ce fel de administrațiune domeniială este aceea, care pune din senin o populațiune întreagă pe drumuri și o expune la cheltueli de judecată?

Intimidările

Am dat din mulțime aceste trei exemple, de starea administrativă veche și nouă din Dobrogea, pentru ca să dovedesc, cu fapte, — de a căror exactitate răspund personal — că numai laude nu trebuie să-și facă acei care au îngăduit și întrețin încă și acum, asemenea jafuri și nedreptăți.

Imi rămâne să mai spun, prin ce minune toate aceste abuzuri au rămas și rămân în cea mai mare parte nedesvăluite. Ei bine, precum *sozii Qurrie* au extras din pământul Bohemiei *radium*, acel corp care dă lumină și căldură veșnică, tot așa și matadorii noștri, au stors din legile noastre excepționale, forța aceia suverană, care intimidează și amuțește. Măsurile de precauțiune luate în legi, a căror rigoare nu trebuie să se aplice, de cât la nevoie, asupra străinilor cari ar fi ațâțat dezordinea, spre a compromite siguranța statului, s'au aplicat și se aplică în mod curent, contra înșiși cetățenilor, ca și când ei ar fi turburători străini și ca și când, a desvelii abuzurile administrative, ar fi un atentat la siguranța statului.

Dorind ca arătările mele să nu fie nici măcar bănuite,

voi ilustra și această tiranie, prin două exemple recente și vii încă, trase din faptele cunoscute de noi toți : Unul, care a lipsit de hrana sa zilnică, pe un avocat familist din localitate și altul care a provocat sinuciderea unui medic veterinar.

Cazul avocatului Fortun

Avocatul se numește Traian Fortun. Vina ce i se atribue este că dânsul a atârnat populațiunea, trimițând în sate un anunț tipărit, prin care oferea serviciile sale de advocat tuturor acelor pe cari Ministerul de Domenii îi deposedase acum în urmă de pământurile lor.

Am văzut anunțul. Nici o vorbă de atârțare nu e într'insul. Era o simplă reclamă negustorească, cum că dânsul, pentru o plată mică, va susține procesele deposedaților.

Admit că, prin deschiderea de-odată a atâtor procese statului, s'ar fi desvelit rușinea unor jafuri, pe cari autoritățile aveau tot interesul să le acopere. Dar atunci, pentru ce Ministerul de Domenii le face ? Și în tot cazul, instanța în drept să fi judecat și pedepsit pe d-nul Fortun după legile ordinare,

Ce amestec putea să aibă aci legea excepțională, care dă drept Ministerului să ia dreptul de a pleda unui om ce nu se hrănește de cât printr'insul ?

Pentru cei cari nu cunosc efectele regimului excepțional de legi, asupra unei populațiuni, mai cu seamă când ele mai sunt agravate de tirania celor chemați ca să le aplice, strigătele dobrogenilor contra lui par neîntemeiate, ori exagerate; dar să vină acei ce le-au făurit, să trăiască puțin sub el, să-i guste din dulceață și să vedem apoi, dacă mai judecă ast-fell

Cazul Veterinarului Mincu

Am spus, cum la adăpostul regimului excepțional, o lume întreagă a fost ruïnată ; am spus cum print'insul, toată populațiunea este constrânsă la tăcere ; spusei, cum unora li s'a luat până și puțința de a-și câștiga hrana ; voi cita acum

și un caz de care trebuie să se înfioreze țara întreagă, căci el dovedește până unde merge cruzimea interesată a acelor puși să o servească.

Se capitalizează din înscrierile anuale în budget, ca fond pentru combaterea epizootiilor, o sumă de vre-un milion și ceva de lei. Direcțiunea specială a serviciului veterinar, văzând că toți rup dintr'insul și că se va sfârși înainte ca și dânsii să se fi împărtășit în de-ajuns, plămădește o serie de rapoarte, cum că în Dobrogea și caii și oamenii sunt atinși de răpciugă! Și așa, obțin puteri discreționare și fonduri nelimitate, pentru combaterea acestei boli.

Un potop de medici și de agenți veterinari, căzu îndată ca lăcustele pe toată Dobrogea. Toate târgurile fură închise. Doi ani de zile, locuitorii își lăsau munca câmpului, ca să-și târască caii din comună în comună, pentru inspecție. Mii de cai fură omorâți. Alte mai multe mii fură sechestrați, O jeale era la toți, dar nimeni nu îndrăznea să sufle, crezând că într'adevăr numai interesul de a stârpi boala se fac atâtea sforțări.

Incetul cu incetul însă, aflăm tot prin veterinari, că și Statul și noi suntem mistificați, și atunci, mă plâng de aceasta în Congresul agrar, ținut la București. Nu știu ce se va fi petrecut, dar știu că, întors dela București, vechiul medic veterinar al județului, fusese permutat, iar în locul lui venise nefericitul răposat Mîncu, căzut victimă a datoriei sale. Acesta întâlnindu-mă într'o zi prin Constanța, după ce mi se prezintă, căci nu-l cunoșteam până atunci, mă felicită mai întâi pentru alarma ce dădusem în Congres asupra modului cum se combate răpciuga în Dobrogea și apoi îmi arată toate abuzurile și samovolnicțiile ce constatase dânsul cu ocazia inspecției ce făcuse până atunci în câte-va comune din județ, ba îmi arată chiar și copiile de pe rapoartele trimise de dânsul Direcțiunii Generale a Serviciului Sanitar și Ministerului de Interne personal, de constatățile făcute de dânsul.

Ele spuneau că „Răpciuga cu modul cum s'a combătut doi ani de zile, s'a lăfit și mai mult prin amestecul repetat

al cailor bolnavi cu cei sănătoși, din câte două și trei comune la un loc; că dresarea actelor de despăgubire pentru caii uciși, s'a făcut în cea mai mare parte după singurul capriciu al veterinarului, ne asistat tot-d'auna de către ceilalți membri ai comisiei ordonată de lege, așa că satenilor li s'a dat despăgubiri de câte 5, 20 și 30 de lei pentru caii ce valorau de la 150 la 500 lei; că degeaba a cheltuit Statul 700.000 mii de lei în această operație și că tot degeaba au fost supuși locuitorii la atâtea vexațiuni și pagube“.

— În urma acestor descoperiri, care ar fi fost datoria Direcțiunii Generale?

Să numească o anchetă, care, constatând faptele ce se imputau personalului veterinar, să pedepsească pe culpabilii, ori să tragă la răspundere pe calomniator. Ași! Nimic din toate acestea nu s'a făcut! În loc să se ție seamă de funcționarul integru, din contră: în ziua în care Direcțiunea a luat cunoștință de conținutul acestor rapoarte, nu numai că telegrafic a înlocuit pe numitul veterinar, dar încă a mai obținut și *expulzarea lui imediată din Dobrogea*, care s'a făcut cu ordinul Prefecturii de Constanța, No. 14,002, ce glăsuște astfel :

DOMNULE MEDIC,

„Ne mai comptând ca medic veterinar al acestui județ, vă invit, în interesul ordinei, să părăsiți de îndată județul, pentru ca să nu fim puși în neplăcuta poziție de a lua măsurile mai aspre, dictate de împrejurări“.

Prefect (ss) Sc. Vârnab

Amenințarea cu care sfârșește ordinul, a fost și ea executată, căci *doi gardiști au condus imediat pe medic la gară și l'au pornit din Dobrogea!*

Dar lucrurile nu s'au oprit aci. Direcțiunea Generală spre a-l îmblânzi, îi dă serviciul județului Vâlcea. Indată însă ce a aflat că dânsul se pregătește să dea publicității cele ce s'au petrecut în Dobrogea, l'a destituit.

Atunci doctorul Mîncu, veterinar distins, autor al mai multor uvrage de medicină veterinară, văzându-se asvârlit cu familia pe drumuri, după 25 de ani de serviciu conştiincios, înecat de nedreptate şi disperat de viitor, s'a sinucis.

Iată efectele regimului excepţional!

C. Pariano

Arbitraritatea aşezării şi numărul impozitelor

(FARUL No. 12 din 11 Ianuarie 1904)

Principiile fundamentale, pe care se reazămă un regim constituţional, sunt ca : *Impozitele să fie aşezate de către chiar acei cari le plătesc, şi ca dânşii să hotărască sfera şi remuneraţiunea acţiunii guvernamentale.*

La noi aceste drepturi s'au evaporat cu desăvârşire, pentru că massa alegătorilor chemaţi să-şi exercite dreptul, compunându-se în cea mai mare parte din oameni care se hrănesc din buget şi favoruri, alege numai creaturi de ale guvernului, *care lasă pe putere executivă a-şi fixa singură limita activităţii sale.*

De aceia vedem contrastul că, pe când naţiunea furnizează toate mijloacele pentru ca guvernul să vegheze şi să satisfacă interesele ei, acesta le întoarce contra ei şi în folosul întăririi sale!

Percepe uneori până şi hrana locuitorilor sub pretext de a ridica agricultura, de a înflori comerţul, de a înfiinţa industria, de a încuraja literele, artele, de a răspândi instrucţia, de a stărpi mizeria, etc., etc. Ei bine : Făcut-a agricultura un pas înainte? În comerţ, câţi Români au mai rămas şi în ce mod se face? Apoi, fără capitaluri naţionale, fără materie primă şi fără braţe, se poate oare închîpui o industrie mare şi oare, nu suntem în drept de favoare ori risipă toţi acei bani ce se plătesc, din bugetul nostru, fabricanţilor străini aşezaţi aci? Literele şi artele încurajate, unde sunt? Instrucţia în ce consistă, când 80 la sută din populaţiunea rurală este exclusă de la votul direct de Camere, pe motiv că nu

ştie carte ? Ce fel s'a stărpit mizeria, când înotăm mai mult de cât totdeauna toţi într'insa ? Nu se vede să fi servit la altceva toate dările plătite, de cât la crearea de funcţiuni şi la plata lor !

De altfel, istoria trecutului şi realitatea prezentului, demonstrează în destul, că schimbarea regulamentului organic prin constituţiune, așa cum aceasta s'a aplicat, nu numai că nu a câştigat cu nimic, economiceşte vorbind, pe Naţiunea propriu zisă, dar că, din contra, despotismul mascat şi irresponsabil de fapt, îmbogăţind şi cocoţând pe unii, a corupt şi sleit masele muncitoare !

Guvernele noastre, atât de departe merg în goana lor după ban, fiindcă poporul nu ştie să limiteze sfera lor de acţiune, în cât libertate, activitate privată, bogăţie, bună stare, independenţă, demnitate, — pe toate le-au omorât, numai spre a-şi mări mijloacele lor de existenţă !

Pretutîndeni luptele cele mai inversunate s'au dat şi se dau asupra aşezărei impozitelor, fiind-că banul este nervul de viaţă al tuturor. A impune o populaţiune potrivit cu mijloacele ei de câştig, este principiul pe care trebuie să călăuzească orî-ce guvern înţelept. A veghea însă, ca prin împlinirea neoportună a dărilor, locuitorii să nu fie păgubiţi şi a face mai cu seamă ca în afară de dănsese, dănsii să nu fie globiţi prin alte diferite moduri piezişe, este cea mai patriotică operă, pe care un guvern părintesc poate să o săvârşească.

În această privinţă, dobrogenii suferă neînchipuit de mult, fiind-că toate autorităţile îşi joacă mendrele aci, cum vor, fără ca locuitorii să aibă putînţa de a-şi găsi dreptatea.

Nu este destul, că Camerele ne epítropisesc cu fixarea dărilor către stat ! Nu ajunge că judeţul şi comuna, prin nişte simulacre de reprezentăţiuni, ne fixează şi dănsese, ca dări cheltuelile capricioase pe care le decid prefectii.

Ne mai storc apoi şi agenţii diferitelor administraţiuni, sub toate pretextele neînchipuite. Sume de alte globiri, care întrec cu mult adevăratele impozite, așa zise legale.

Imi pare rău că nu pot preciza cifra dărilor forțate, pe care sătenii din Dobrogea sunt siliți să le plătească pe tot anul; totuși, ea se va putea deduce, cu aproximație, din următoarele câte-va capitole, pe care le citez aci.

Incep cu cel mai odios, El se percepe în muncă făcută în natură.

1) Puțini primari și notari sunt în Dobrogea, cărora locuitorii le muncesc de clacă de la 20 la 50 hectare de semănături?

Socotind munca fie-cărui hectar cu câte 50 de lei, această dă în medie un impozit de 2000 lei plătit de către locuitorii,

2) Fie-care Primărie are angajată în contul locuitorilor, cu suma de la 600 la 1200 lei anual, câte o trăsură, așa zisă poștă rurală, dar care transportează de colo până colo pe tot personalul administrativ.

3) Inoportunitatea împlinirii impozitelor a ruinat cu desăvârșire cel puțin 20% dintre locuitori, căci li se vindeau vitele din plug ori din seceră, bucatele pe ori-ce scăderi de prețuri. 4) Preschimbarea continuă a actelor de emanate la Credit. 5) Plata pășunelor izlazurilor comunale. 6) Adesea puținta de a închiria pământuri de arătură de la Stat. 7) Căutarea prin județ a veterinarului, care să dea certificat de sănătate pentru vitele vândute... Toate aceste costă destui bani. Dar prin porturi cât nu pierdem!

Dacă nu 10% de sigur 5% din marfa totală ce produce un sătean, se pierde prin măsurătoare și cântar.

Dacă la suma impozitelor legale către stat, județ și comună, s'ar adăoga ast-fel de impozite și mai riguros împlinite, și dacă se ține socoteală de capacitatea productivă a unui sătean și de trebuințele existenței familiei sale, precum și de pagubele ce-i pot surveni dintr'o recoltă rea, sau moartea unora dintre vite, atunci ce bună stare i se mai poate profetiza?

Și încă, dacă unei populațiuni i se ferecă ast-fel, prin legi excepționale, brutal executate, toate mișcările sufletești și fizice, ce sentimente înalte mai pot naște într'insa?

C. Pariano

Răspuns la un sfat

(FARUL No. 12 din 11 Ianuarie 1904)

Un nou redactor, anonim, mă tot insultă în gazeta locală *Constanța*, pentru că menționez ilegalitățile, pe care mă reazem, spre a dovedi celor de dincolo influența dezastruoasă ce exercitează legile excepționale asupra acestei provincii.

Prin aceasta nu aveam nici de cum intențiunea de a lovi în nimeni personal ; dar dacă Prefectura se găsește atinsă, prin chiar actele sale și caută să-mi baricadeze trecerea prin astfel de mijloace, am timp destul, ba încă și dosare, ca să mă explic și cu dânsa.

Spuneam altă dată, că am fost cel dintâi care m'am bucurat de numirea d-lui Vârnav ca prefect al acestui județ. Credeam atunci că d-sa va pune capăt tuturor acelor neajunsuri de care încontinuu în acești 25 de ani au suferit Dobrogenii.

Prima decepție ce am încercat, a fost când d-sa și-a votat îndemnizația de chirie (6000 lei anual). A doua când am văzut că, dat cu totul lucrărilor de edilitate din Constanța, a abandonat cu desăvârșire la bunul plac al altora, administrațiunea județului.

Și a treia, când a împănat lumea cu o reclamă mai mult de cât americană, cum că dela venirea sa ca prefect în Dobrogea, curge numai lapte și miere într'însa.

Atât de mult se vede că l'au mistificat acei cari îl înconjoară, în cât l'au făcut să se creadă o a doua Mesie.

I se pare că Dobrogea și locuitorii săi, sunt anume creați pentru d-sa, și că așa cum vede dânsul lucrurile și fericirea noastră, tot ast-fel trebuie să le privim și noi cu ochii închiși.

Voi releva mai întâi urâta impresiune ce se întreține în publicul inteligent, dând ca fapte mari săvârșite câteva zidiri clădite cu banii locuitorilor. Dar, pentru numele lui D-zeu ! Unde s'a mai văzut ca o donațiune publică să fie transformată într'o glorie administrativă ?

Dacă îndemn s'a făcut, aceasta după cât știu este o datorie, și în tot cazul, dacă datoria a ajuns să se considere ca merit, atunci el este al învățătorilor pentru școlii și al preoților pentru biserică. Ce mai rămâne, dar, la activul administrațiunei? Trei localuri de Primării! Și pentru atâta lucru se face atâta paradă!!....

Obținutu-s'a de la stat, prin mijlocirea Prefecturei, o parte sau totalul costului lor, așa după cum trebuie să facă ori-ce prefect, care ține să ajute populațiunea pe care o administrează?— Nu! Făcutu-sa ca bisericile și școlile să fie mai mult frecventate astăzi, de cât erau până acum?— Nu! —Sporitu-s'a buna stare a populațiunei, prin niscai-va măsurii noi?— Nu! Ba încă, din contră, însăși Prefectura a mijlocit pentru ca oamenii, din proprietarii ai pământurilor lor, să devie arendași pe dânsule!

Stârpitu-sa, cel puțin abuzurile, care caracterizează administrațiunile acestei provincii? Iarăși nu!— Apoi, atunci ce s'a făcut, pentru ca Dobrogea să fi propășit atât de mult într'un an și jumătate, de la venirea d-lui Vârnăv ca prefect? Aducerea apei la Constanța? Zidirea palatului? Grădina? Vom vorbi altă dată despre acestea, — și fără supărare să fie atunci, căci, când gonești pe toți cetățenii independenți dela controlul unor cheltueli atât de importante, dânsii nu mai au alt mijloc de a se plânga cum li se risipesc banii, de cât presa. Imi mai rămâne să răspund injuriilor ce-mi face ziarul prefectorial „Constanta“ de la 1 curent. El crede că mă insultă numindu-mă „conservator cantacuzinist“. Se înșală, însă, și în aceasta ca în toate; căci eu mă fălesc chiar că am fost tot timpul și voi fi totdeauna conservator. Mi-ar fi rușine numai atunci când a-și trece de la un partid la altul!

Numirea de „castelan“ nici pe ea nu o resping; ba încă mă măgulește, deoarece-ce „castelul“ ce locuiesc, în cazul că e „castel“, este plătit cu bani trași din muncă onestă,

Anonimul transparent găsește demn să se ocupe și de genealogia mea, Mă mir ce mai caută gălceavă și asupra a-

cestui lucru, când nici de familia sa, după toate cercetările extra-minuțioase ce am făcut, nu se pomenește nimic în Almanahul de Gotha!

Se mai teme apoi de concurența lui August de la Cîrc. Dar bine, când „vicleimul“ vă este așa de bine asortat, ce vă mai temeți de clovni de la Cîrc?

Faima Irodului a pătruns până și în lumea nouă! Imi împută că am numit burdușe pe toți acei cari cred că totul merge bine, atunci când pantecele lor sunt pline. Nu numai că nu tăgăduesc aceasta, dar o mai repet și acum!

Mă învinovățesc pe mine, un particular, că satul în care locuiesc este respingător! Apoi ce puteam să fac eu, dacă satul meu, compus numai de turci, aceștia era hotărâți să emigreze?

În ce privește că jurnalul „Farul“ își va pierde abonații urmând să scriu eu într'însul, aceasta dacă se va întâmpla. ar adeveri faptul că omului poți să-i iei cu sila, dar să-i dai nu!

C. Pariano

O teamă primejdioasă

(FARUL No. 15 din 8 Februarie 1904)

Nimeni nu a putut crede în inoportunitatea acordare drepturilor politice, de care ne-a vorbit d. prim-ministru la banchetul din 14 Noembrie trecut totuși, fiindcă o astfel de declarație făcută de către șeful guvernului și al partidului liberal, nu putea să nu fie întemeiată pe ceva, ar fi fost bine, pentru liniștea acestei provincii, să se dea oare-care transparență aceluși motiv.

Nu a făcut această nici la banchet, nici atunci când în Senat, d. general Manu, în numele partidului conservator, a îndemnat guvernul să vină cu o așa lege! Solicităților cetățenești, d. prim-ministru a răspuns insultându-i! La imberile lui Maiorescu, s'a prefăcut surd; iar la întrebările oficiale, a rămas mut!

Nici măcar prin jurnalele oficioase nu a transpirat nimic ; așa că dobrogenii și astăzi, după inaugurarea a 25 de ani de așteptare, nu știu încă ale cui interese servesc, fiind obligați numai la datorii!

Tot felul de talmăcirii s'au făcut, întru deslegarea acestei ghicitori și nu ne-am putut opri de cât la aceste două considerațiuni :

Poate că acest om, dominând atât timp, va fi căzut în credința, că poporul trebuie să judece numai printr'însul și să muncească numai pentru clientela sa ; ori că, mai bine informat de cât toți, ne ascunde, intenționat, un pericol grav, ce planează asupra acestei provincii,

Întăiul caz ar fi o boală cu leac. El nu mai sperie pe nimeni, fiindcă alții, cari văd mai limpede, vor curarisi ușor această meteahnă. Cel de al doilea, însă, merită cea mai încredută atențiune a noastră a tuturor, pentrucă mai multe împrejurări concură spre a-i adeveri existența.

Art. 4 din legea organică a Dobrogei, din 9 Martie 1880, se exprimă ast-fel :

„O lege specială va determina condițiunile cu cari ei vor putea exercita drepturile lor politice și cumpăra imobile rurale în România propriu zisă.

O altă lege va statua despre reprezentarea locuitorilor dobrogeni în Parlamentul român. Dacă aceste legi nu s'au făcut nici până astăzi și dacă Dobrogea încă nu a intrat până acum nici măcar în denumirea generală de „România propriu zisă“, deosebite ce a rămas făcută prin chiar articolul din legea de mai sus, de ce nu s'ar bănui că asimilarea completă a acestei provincii cu țara, a fost supusă la niște eventualități ascunse nouă și de așa natură, că, la un moment dat, ele s'ar putea deslîpi, cu bună știință, această provincie de țară ?

Și atunci, ce ne-am face noi aceștia, cari, români fiind, tot români în țara noastră voim să rămânem ?

Pentru ce, dacă se știa aceasta, ne-au împins să ne părăsim căminele părintești și să ne așezăm tot avutul și mun-

ca noastră de 26 de ani, într'un loc de a cărui desăvârșită stăpânire nu erau siguri ?

S'a putut, iarăși, ca, în urma stabilirei noastre aci, să fi survenit noui combinațiuni internaționale, prin cari compensațiunile făgăduite României să fie îndreptate într'altă direcțiune. Și atunci, iubirea de neam nu obligă pe ori-care român să caute din vreme, ca prin ori-ce mijloace, fie și îndirecte, să prevină pe consăngenii săi, a-și pregăti retragerea cu ori cât mai puține pagube ?

Nu o fi nimic din toate acestea ; ori cum însă, misterul cu care guvernul îmbracă în oportunitatea acordării drepturilor noastre politice, astăzi când după trecere de atâta timp orice rezon de Stat s'ar invoca, nu mai este întemeiat, îngrijorează mult populațiunea de cât-va timp încoace.

Locuitorii de aci, siliți fiind să caute înțelesul laconicului răspuns de la banchet și a tăcerii din Senat a d-lui prim ministru, din deducțiune în deducțiune, au ajuns să bănuiască, că dacă jaf și tiranie se întreține până acum în această provincie, cauza poate fi și că ea va fi având altă menire ; căci, ce altă însemnare poate să aibă acea prelungire nefârșită a regimului ei excepțional ? Acea lipsă deplină de pîchete pe frontieră ? Acel păstru de numiri turcești a satelor ? Acea întârziere de a lega județul Tulcea cu Constanța, printr'o linie ferată ? Acea lăcomie de a preface totul în bani, spre a-i cheltui pe lucruri care nu ne interesează, pe când nouă nu ni s'au făcut nici plantațiuni, nici desecări de mlaștini, nici drumuri, — nimic în sfârșit ?

Atât mai lipsea !

Vorba cea : „Ce-și face omul singur, nimeni nu-i poate desface“.

Singură credința într'un viitor mai bun ne susținea ; dacă și ea va fi să piară în noi toți, așa precum a pierit în acei cari și-au luat lumea în cap, ori în acei cari se pregătesc la aceasta ; — apoi se poate mândri d. Sturdza cu rezultatele tiraniei sale liberale și gospodărești ?

C. Pariano

Destăinuirii oficiale

(FARUL No. 16 din 15 Februarie 1904)

A apărut de curând o dare de seamă a d-lui Prefect de Tulcea, către Consiliul Județean.

Am citit cu multă plăcere acea interesantă lucrare, mai întâi fiindcă, prin datele ce cuprinde, ea ne luminează în sfârșit asupra stării reale a aceluși județ și apoi, pentru că este făcută cu o îngrijire și competență, care fac multă onoare autorului ei.

Ceea-ce mărește, însă, și mai mult meritul acestei lucrări, este lealitatea cu care d. Luca Ionescu *laudă excelențele însușiri ale acelei populațiune și nepărtinirea cu care adeverește încetinirea mersului administrativ în dezvoltarea culturală morală și materială din acel județ* (pag. 3—4). Vezi și simți, în această lucrare, lupta sufletească ce se dă între funcționarul, care ar voi să scuze nepăsarea administrațiilor trecute, și între românul doritor de binele țării sale, care regretă timpul pierdut.

Cunosc de mult pe d. Luca Ionescu.

L'am apreciat totdeauna, deși în multe, vederile noastre nu se aseamănă. Mărturisirile ce face acest înalt dregător, și pe care le reproducem textual mai la vale, ne sunt îndoit de scumpe, pentru că ele atestă, în mod oficial, dreptatea arățărilor noastre de totdeauna. D-sa spune fără sfială că: „*Nu poate ascunde că în personalul administrativ de execuțiune, vor fi fost și impiegați cari nu aveau pregătirile cerute, nici zelul necesar, și poate nici podoabă sufletești vrednice de toată lauda*” (pag. 6); că: „*Pentru aceasta a fost nevoit a înlătura din funcțiunile publice pe cei cu antecedente rele, pe cei nepricepuți și pe cei cari considerau sîujba ca un simplu mijloc de trai*, (pag. 7); că: au înegrît destule hârtii cu corespondență, fără nici o utilitate practică; că: „*Pe puterea baionetei, pe strășnicia jandarmului pe rigora codului penal și pe spaîma temniții nu se statornicește*

regimul cel mai sigur și cel mai durabil“ (pag. 9); că : „Cu rari excepțiuni, mai toate comunele rurale au rămas aproape tot cum le-am găsit la realipirea Dobrogei, fără alinieri, fără plantații“ (pag. 13); că : „Nu a văzut nicăiri, o urmă inteligentă de civilizare și asanare a centrelor rurale“ și că „Totul a fost lăsat la voia și nepăsarea populației“ (pag. 14) La cap. IV de la pagina 36, spune că : „Voind să cunoască care este adevărata și reala situațiune a populației rurale, atât pentru pământurile recunoscute și vândute, cât și pentru cele care au rămas în proprietatea Statului, a cerut informațiuni d-lui Administrator al Domeniilor Statului din Dobrogea. D-sa cu adresa No. 1524 a bine voit, a-i da următorul răspuns :

„Trebue să mărturisim cu regret, că singura cifră sigură, pe care v'o putem comunica, este cifra globală a hectarelor delimitate în 1882-1883 de depozitul de rezbel.

„Depozitul de resbel a delimitat atunci, în județul Tulcea, în total suprafața de 871.362 hectare și 7844 m. p., inclusiv apele Dunării. Din această suprafață 122,770 h. și 3033 m. p., au fost delimitate pentru vetrele de sat și islazul lor, pentru pădurile sau plantațiile comunale, pentru terenul de școli și biserici și, în sfârșit, pentru terenurile recunoscute ca proprietăți absolute sau ca proprietate, cu răscumpărare de dîjmă.

„Restul până la 871.362 hectare, s'a trecut atunci în proprietatea Statului și anume: 145.205 h. teren cultivabil, 158.727 h. ape și netrebnice, 1636 h. și 1500 m. p. vii, 121.613 h. pădure sau tufăriș și 312,608 h. stufărie.

„Această situație însă trebue să fie rămasă aceiași, numai ca cifră globală, de oare-ce sumele parțiale de hectare din categoriile terenurilor menționate mai sus, s'au schimbat chiar de atunci și s'au schimbat mereu.

„Din nenorocire, mișcarea acelor categorii de terenuri nu s'a urmărit niciodată și nefiind niciodată făcută recapitularea hectarelor, cu adevărat parcelate, ca : vetre de sat, islaz, teren

de plantație comunală, terenuri recunoscute locuitorilor și apoi în urmă terenurile vândute de stat în loturi mari și mici, cu drept cuvânt nu se poate ști astăzi ce teren are Statul ca proprietate a sa, nici în județul Tulcea, nici în județul Constanța.

„Cifra hectarelor, delimitate la început pe categorii, nu se poate potrivi cu cele ce în adevăr s’au parcelat pe teren, mulți dintre locuitori emigrând în urmă, și deci, terenurile lor au fost trecute global în partea delimitată și rămasă Statului. Apoi mulți dintre locuitorii, cărora li se recunoscuse terenuri cu dijmă, au fost deposedați pentru neplata dijei și terenurile lor au fost trecute tot la Stat. Multe din terenuri ce s’au parcelat mai târziu, și s’au vândut de Stat în loturi mari și mici, au fost trecute din nou la Stat, prin deposedarea titlurilor din cauza neplății anuității.

„Apoi multe din terenurile acestea deposedate, s’au revândut de stat la alți locuitori și așa, mișcarea tuturor categoriilor de terenuri menționate mai sus, s’a complicat.

Ne fiind, dar, nici o recapitulare sistematic făcută, regretăm, că nu vă putem, de astă dată, transmite decât alăturatul tablou de suprafața terenurilor arendate, în acest an de Stat în județul Tulcea. Suntem siguri însă, că suprafața de teren al Statului din acest județ, trebuie să fie cu mult mai mare.

„Noi supunem, chiar acum, ministerului nostru, un memoriu detaliat asupra acestei situațiuni *atât de regretabil neglijată* și sperăm că, obținând mijloacele necesare, vom putea clarifica situațiunea. Cu toată greutatea lucrării, totuși, lucrul este cu puțință, deoarece există în actele, planurile și lucrările din arhivă, cum și în scriptele ce s’au predat de minister acestei administrațiuni, toate datele și elementele, pentru a putea reconstitui mișcarea proprietăților, chiar cu cea mai riguroasă precizie“.

Primiți, etc.

Ad-trator, C. Niculescu-Telega

Este de notat cum d-l Prefect de Tulcea, amărât de atâta neglijență ce i se comunică oficial, prin sus arătată

adresă a d-lui Administrator al Domeniilor Statului din Dobrogea. Și continuând cu expunerea sa, declară la Cap. V pag: 38, că : „E regretabil că în timpul de 25 ani, nu s'a putut întocmi un inventar de toate bunurile ce au mai rămas statului după delimitare, deși această lucrare era absolut necesară, pentru a se debita agenții fiscali cu perceperea veniturilor din arenzii.

„Mai mult : nu s'au luat, zice d-sa, pe seama statului, și prin urmare nu s'au dat în debitul percepătorilor, nici toate loturile deposedaților și ale emigraților. Din informațiunile ce mi s'au dat, cu ocaziunea inspecțiunilor mele în județ, m'am putut încredința că multe din aceste loturi, se luau în arendă de funcționarii de prin comune, cu preț ce trebuia să răspundă statului primii împroprietăriți, adică cu câte 34 — 50 lei pe an de hectar și în roluri se trecea achitată suma datorită pe numele celui ce era înscris, — deși acesta era deposedat ori emigrat. Unii din funcționarii cari acaparau astfel loturile vacante, le arendau apoi la sătenii cu cel puțin 10 lei hectarul, ori le puneau singuri în cultură. „Din acest vădit abuz — pe care m'am grăbit a-l curma — a rezultat o pagubă însemnată pentru stat, cu diferența dintre suma ce se vărsa la stat și cifra reală a arenzii“.

Imi pare rău că spațiul unui articol de jurnal nu-mi permite să urmez, de astă dată, cu întreaga comentare, a acestei valoroase lucrări a d-lui Ionescu. Voi reveni însă.

Voi reveni, pentru că ea este singurul izvor oficial, din care răsare acel adevăr pe care viclenia autorităților l'ascundea cu îngrijire până acum : cum că Statul nu a făcut nimic în Dobrogea 25 de ani, decât să speculeze orbește populațiunea,

C. Pariano

Deposdarea comunelor de locurile lor de plantațiuni

(FARUL No. 16 din 15 Februarie 1904)

Nici că se putea ca secțiunea administrativă a Dobrogei din Ministerul Domeniilor, să se fi mutat aci, de geabă. Nu-

mai într'un an de zile, dela venirea ei în Constanța, ea a deposedat proprietarii după 57,000 de hectare și acum a pornit să deposedeze și comunele de toate terenurile cu care fiecare dintr'însele fusese înzestrată prin legea dela 3 Aprilie 1882 pentru împăduriri.

A ajuns ca de nimic să nu mai putem fi siguri și nici o nădejde nu se mai poate pune în viitor, fiindcă totul se tălmăcește pe dos și din toate se face negustorie de Stat!

Pentru că stepele Dobrogei sunt desbrăcate cu desăvârșire de păduri și fiindcă lipsa lor provoacă veșnic perturbațiuni atmosferice, foarte păgubitoare culturei animale și vegetale, se hotărise, prin legea pentru regularea proprietății imobiliare în Dobrogea, ca administrațiunea să execute plantarea în fiecare comună, sub privegherea personalului silvic, a câte un hectar de pădure de fiecare familie. În acest scop, determinat de art. 23 din zisa lege, Statul a și cedat gratis și delimitat prin comisia de parcelare, câte un număr de hectare egal cu numărul locuitorilor, în fiecare comună.

Să las, că, în 21 de ani, Statul a cheltuit sume fabuloase pentru aceste închipuite plantațiuni în Dobrogea, fără ca să avem nici măcar atâtea bețe, câți silvicultori sunt; dar apoi mai aflăm că Ministerul ar fi dispus, acum în urmă, ca să comaseze, în câteva perimetre numai, toate acele plantațiuni destinate să fi fost făcute prin fiecare comună în parte,

Aceasta este o nouă arbitraritate revoltătoare.

Protestăm contra ei, pentru că acele terenuri fiind fost date prin lege, ca zestre comunelor, ele nu se mai pot lua asiăzi înapoi de Stat,

Apoi, fiind-că acele câte-va milioane încasate pâna acum de Stat, din închirierile acelor pământuri, fiind banii comunelor, Ministerul nu-i poate întrebuița, de cât în plantarea exclusivă a acelor terenuri comunale, din arendarea cărora s'au produs acele sume, căci, a depărta plantațiunea de satul unde ea era destinată să se facă și a întrebuița banii proveniți din închirierile pământurilor cu care ele au fost înzestrate, aceasta este o deposedare de pământ și o însușire ilegală de bani, ce face Statul în paguba comunelor.

Și în sfârșit, interesele agriculturii dobrogene, nu se pot satisface de cât prin plantațiunile comunale, căci numai acestea pot îmbunătăți clima fiecărui sat în parte.

Această din urmă considerațiune, a atârnat mai cu seamă așa de greu în hotărârea noastră de a ne fi strămutat aci, în cât nimeni dintre acei care își dau seamă de influența binefăcătoare a pădurilor, nu și-ar fi îngropat capitalurile și munca în niște stepe, înconjurate de două ape mari, dacă statul prin legea de la 1882 nu s'ar fi obligat să ne facă plantațiunile comunale,

De alt-fel, o administrațiune a statului, conștientă de interesele publice, ar fi trebuit să înlătore de la sine acest mare inconvenient climateric, încă din primele zile ale încorporării acestei provincii la țară.

Nu a făcut aceasta atunci! Nu a făcut-o nici în urma obligațiunilor ce și-a luat către acei cari i-a cumpărat pământul în aceste condițiuni! Și vedem cu mirare, că încă și acum, continuă în rătăcirea sa birocratică, fără nici o considerațiune pentru interesele publice.

Motivetele ce dă, sunt că plantațiunile comunale, fiind revărsate pretutîndenî, ele nu se pot executa bine, de cât cu un personal foarte numeros, -- și că perimetrele comunale, fiind mici, nu va conveni statului să angajeze câte un pădurar, pentru ca să păzească pe fie-care dintr'însele.

Și unul și altul, dintr'aceste două motive, sunt niște simple pretexte.

Ce știință profundă poate fi aceia de a planta salcâmi, pentru că ori care om, cât de puțin experimentat, să nu o poată executa, sub privegherea din când în când a agentului silvic? Cât pentru planurile plantațiunilor și limitarea lor pe teren, ele se pot face ori în ce timp al anului, când șefii silvici nu au nici un lucru.

La acestea a-și mai putea adăoga, că fie-care proprietar mare, în comuna unde se află, fiind cu totul interesat la efectuarea cât mai grabnică a acestor plantațiuni locale, va oferi, cu siguranță, concursul său în această operațiune, și

desigur că printr'înșii, durata și costul lor se vor reduce la mai puțin de jumătate din timpul și sumele ce cheltuește astăzi ministerul, prin agenții săi, pentru dânsule.

În privința celui de al doilea pretext ce invoacă ministerul cum că : perimetrele de plantațiuni comunale fiind prea mici, îngrijirea și paza lor ar reveni prea scumpă, aceasta nu trebuie să-l îngrijească nici decum pe dânsul ; de oare-ce pădurea fiind comunală, ea va găsi tot deasemenea mijlocul cel mai eftin a și-o îngrijii și păzi. Cultura, printre rădăcini, a altor plante prășitoare la început ; iarba ce se va putea cosi mai târziu prin pădurea bine prinsă, crăcile ce se vor curăța, pentru desvoltarea mai repede a tulpinelor, — lucruri care pentru stat sunt tot d'auna o cheltuială, — vor fi un venit pentru comună, cu care să poată plăti un păzitor din sat. De alt-fel, dacă chiar va înscrie comuna în budget, o oare-care sumă pentru aceasta, locuitorii o vor plăti cu plăcere, fiind o cheltuială de folos în toate privințele.

C. Paiano

Destăinuiri Oficiale

(Farul No, 17 din 29 Februarie 1904)

II

D. Luca Ionescu, prefect de Tulcea, continuând cu darea sa de seamă, la cap. 3 litera d. la pag. 42, spune că : „In loc să se facă, cu ocazia improprietării, o difuziune a tuturor neamurilor conlocuitoare pe toată întinderea județului; în loc cel puțin să se rezerve, pentru mai târziu, locuri pentru stabilirea românilor, ce aveau să vie în urmă, s'au împărțit pământurile locuitorilor, așa cum s'au găsit ei grupați și rezultatul a fost că s'au constituit sate întregi curat bulgărești, ori lipovenesți, sau rusești, după cum s'au respectat și vechile centre românești. Chiar românii imigrați, și-au găsit de preferință, loc de stabilire, tot în centrele românești, și tot acolo li s'a dat pământ de cultură.

„Această procedare, zice d-sa, a fost greșită.

„In interesul stăpânirii etnice, era ca să spargă masesele compacte ale neamurilor străine, prin stabilirea de familii românești. De asemenea, se putea foarte bine stabili și elemente de origine străină în satele curat românești. Numai cu chipul acesta, se puteau stabili raporturi frățești între toate neamurile, și numai astfel limba noastră, deprinderile noastre, instituțiile noastre, civilizația noastră, puteau să se împrăștie mai ușor în întreaga populație“.

Sunt perfect de acord cu d-sa. Intr'adevăr, dacă membrii comisiunilor și autoritățile locale de atunci, ar fi avut o scânteie de patriotism și un grăunte de prevedere, fața Dobrogei ar fi fost în toate și cu totul alta, acum. Cea mai mare nenorocire, însă, a țării acesteia, este că pe tot ce pune mâna Statul, se usucă. Și de nu ar fi tenacitatea și blândețea particulară, care să domolească nechibzuința și iama oficială, nu știu zău ce am deveni !

D. Ionescu, înfierând modul vicios, cum au fost stabiliți imigranții români, mai arată, la aceeași pagină, cap. 4, cum că : „Nu toți locuitorii așezați deja în sate și având profesiunea de plugari, au pământul lor de muncă. Sunt în tot județul, în momentul de față, — zice d sa — 7008 capi de familie, adică circa 35000 de suflete, (dintr'un total de 131,058) cari n'au proprietăți și cari cultivă pământuri ce iau cu chirie de la stat, ori dela ceilalți săteni improprietăriți.“ Apoi descompunând pe origine, printr'un tablou, numărul locuitorilor lipsiți de pământ, face să reiasă că : „între cei care n'au pământ de cultură, locul întâi îl ocupă românii, fiind reprezentați prin 41.4%.

— Sunt vechi dobrogean. Cunosc multe din neajunsurile acestei provincii, Mărturisesc, însă, că nu mă așteptam să aud că, în unul din județele cele mai întinse din țară și cu populațiunea relativ cea mai rară, sunt încă 41% de români neimproprietăriți și că conjudețenii lor, de origini străine, au pământuri de prisos, ca să închirieze și acestora !

Și totuși, pozițiunea sa, oprește pe d. Prefect a ne spune tot ce știe în această privință. Il vom complecta, însă,

noi, cu niște alte date, tot atât de adevărate, pe care le-am cules din conferința ținută anul trecut la Ateneul din București, de către d. Ion Bănescu, date adunate de d-sa din timpul când era revizor școlar și al aceluși județ.

Acest dístins și bun român spune că : „In județul Tulcea, lucrurile stăteau și mai rău, de cât în județul Constanța.

Acolo, încă înainte de parcelare, administrația locală luase cele mai strașnice măsuri, pentru a oprí pe români să se stabilească, mai cu seamă prin satele bulgare sau învecínate“.

Și ca să învedereze acest lucru, citează din grămadă, următoarele două cazuri :

Prímul : In primăvară anului 1886, o ceată de români, o întreagă căprărie, în frunte cu căprarul ei anume Soare Báltărețu, cari fusese în războiul dela 1877 și se luptase la Plevna, vine în Dobrogea cu tot avutul ei și poposește la marginea satului Canlı-Bugeac din plasa Babadag, județul Tulcea, unde dăduse peste o câmpie întinsă și roditoare; apoi, cât ai bate în palme, acești harnici șoimi își fac locuințe și încep să răstoarne brazde în pământul înțelenit. Prefectul de pe atunci, pentru rațiuni de stat rău înțelese, porunci administratorului de Babadag, ca să pue pe goană pe acești îndrăzneți descălecători de neam și de țară, iar acesta, luând un întreg pluton de călărași, ce-l avea la subprefectură, pleacă la Canlı-Bugeac, și cum ajunse, făcu legiuitele somațiuni de a părăsi satul și a pleca din Dobrogea.

„Atunci căprarul Soare-Báltărețu, mahnit până în suflet de chipul cum răsplătește Patria recunoscătoare pe cei cari și-au vărsat sângele pentru dânsa, își trânteste căciula jos de mânie și zise administratorului : „Apoi, domnule, văd eu bine c'o să mai facem un războiu și cu dumneavoastră; că dacă n'am murit noi la Plevna, nici aici n'om muri.

„Apoi, întorcându-se către tovarășii săi, le zise : Haí băeți ! iar ei : Amín, să trăiți domnule căprar ! le fu răs-punsul.

„Din acea clipă nu s'a mai zărit nici Administrator, nici călăraș, iar satul Canli-Bugeac, populat jumătate cu români, este unul din cele mai înfloritoare din plasa Babadag.“

Alt caz ;

„Satul Inan-Cișme, tot în plasa Babadag, era locuit înainte de războiul dela 1877 de musulmani ; aceștia emigrând după ocuparea Dobrogei, în locul lor se așezară vr'o 70-80 de bulgari, veniți din toate părțile.

Statul având în această localitate peste 5000 hectare teren de cultură, Ministerul Domeniilor îl vinde integral acestor câți-va bulgari, așa că astăzi, fie-care din ei, are cel puțin câte 75 hectare ; și lucrul acesta se face, după ce cu puțin înainte, se alungase din acel sat, de către Prefectul respectiv, mai multe familii de plugari români veniți din țară.“

„Dar, — mai spune d-sa, — măsura de a nu se permite românilor să se așeze în județul Tulcea, era generală și se executa cu o rigoare nemiloasă ; Zilnic se vedeau cărduri de români băjenari, întorși din Dobrogea cu excortă de jandarmi, trecând Dunărea înapoi pe la Măcin-Ghecet ; cu osebire, prin satele bulgărești și lipovenești, era cu neputință românilor să se stabilească“.

Așa se explică pentru ce, în județul Tulcea, elementul român, abia acum, după atâția ani, majorează celelalte elemente în deosebi luate, pe când în județul Constanța, grație prefectului Opreanu, care înțelesese importanța colonizării Dobrogei cu români și înlesnea așezarea lor aci, cu toate ordinele directe și indirecte ce primea de la Ministerul de Interne, spre a înfrâna acest flux de coloniști, elementul românesc a majorat de mult celelalte elemente străine.

Și când te gândești că aceasta este opera administrațiunei românești !..

C. Pariano

Destăinuiri Oficiale

(Farul No. 18 din 7 Martie 1904)

III

La capitolul „Situațiunea economică” dela pagina 44, d. prefect de Tulcea ne spune că : „nu cunoaște multe județe în țară, care să aibă norocul atâtor bogății naturale, și cu toate astea suntem, —zice d-sa— încă departe de a ajunge, în ordine economică, la locul unde s'ar fi convenit de mult să stăm !

De această stare înapoiată, d-sa se întreabă pe cine ar trebui să învinovățească mai mult : pe locuitorii cari, trăind în mijlocul acelor bogății, nu le exploatează, ori pe cei cari, fiind datori să dea sfaturi, sprijin și impulsuri ne dezvoltării economice, lasă pe locuitori la propriile lor mijloace, prejudecări și rutină ?

Firește, că fără stimulente, nici o ramură a activității omenestii nu s'a putut dezvolta nicăieri ; dar cari dintre acei puși în capul Ministerului de Agricultură, sunt pătrunși de această datorie și cunosc aceste materii, pentru ca să știe cum să sfătuiască și ce fel să stimuleze, chiar dacă ar voi-o? Prejudecățile și rutina locuitorilor, cari sunt întemeiate pe experiențe seculare, ori-cât ar fi ele de neîndestulătoare nevoilor îngreuiate de astăzi, tot încă produc mai mult, de cât niște sfaturi și măsuri proaste.

Zicătoarea spune : Rău cu rău, dar mai rău fără rău. Astfel am ajuns și noi!

Cine nu știe avantajile ogoarelor adânci ! Dar cu ce vite să le faci, când 50⁰/₀ dintre săteni au rămas palmași ? Bine este, negreșit, să se samene sămânțe curate și la timp, dar de unde să le aibă, când și pe cele rele dânsii le iau pe datorie ?

O cultură rațională nu se mai poate face fără capitaluri mari. Unde sunt ele, când toți trăim de azi pe mâine ? ! Ea mai vrea ca populațiunea să aibă la îndemână tot felul de

orându-li și înlesniri economice. De ce nu ni le dă Statul?

Nu fac aluzie la d. Ionescu; mărturisesc, însă, că mă ia râsul, ori de câte ori aud necompetința dând povește. Adică cum? Toți plugarii mari și mici din țara aceasta sunt atât de tâmpiiți, încât, putând să câștige mai mult printr'o cultură îngrijită, nu o fac — și nu o fac nici după ce profanii le-au dat rețetele din cărți!?

Fie pe pace. Cel din urmă plugar știe mai bine cum să-și folosească munca, decât cel mai simandicos biurocrat,

Cultură perfecționată au început-o de mult toți acei cari sunt pregătiți pentru dansa, și rezultatele au fost dezastruoase, pentru că, costul îngrășatului și al desfunderii, sunt atât de scumpe, încât întrec adesea însăși valoarea pământului, și fiindcă banii și munca sunt așa de rari, că cheltuielile covârșesc produsele.

Agricultura rațională nu se poate introduce de cât acolo unde există o unitate de vederi și o stabilitate în gospodăria statului, unde un complex de măsuri administrative și economice înțelepte, o ajută. La noi, Statul, neștintind alt, de cât cum să ne stoarcă mai mult, ne silește ca să ne ferim cât se poate mai mult de această lăcomie a lui.

Mă mir chiar, cu ce drept mai apelează dansul la inițiativa particulară, când el a distrus în locuitori libertatea, activitatea privată, bogăția, buna stare, independența și demnitatea, centralizând tot în mâna lui nedestoinică! Pe ce să se mai întemeze aceasta, atunci, când ceea ce fac unii astăzi, fac alții mâine?

Ce ne-ar folosi de pildă, să mai creștem vite? Poate pentru perceptorii și requisitiții!

La ce am produce mărfa bună, când ea nu ni se plătește cu adevărata ei valoare?

Pentru ce am înmulți varietatea culturilor, când printr'aceasta ne-am expune să rămânem cu dansurile prin magazine, ori să le vindem sub cost?

Mașinile cu care toți străinii se servesc zecimi de ani, noi trebuie să le asvărlim ruinate după 2 ani, pentrucă ni

le strică potcovarii ce se dau drept mecanici, fără nici un control și răspundere !

Argații și lucrătorii, ne înșală cu câți bani vor și fug din lucru când poftesc, fără nici o jenă !

Plecă la târg cu marfă măsurată; o tocmești cu un preț — și te trezești și cu suma și cu prețul redus !

Mergi la judecată pentru 100 de lei și cheltuești 500.

Reclami sus contra celor de jos și te trimiți din instanță în instanță, tot în judecata celui contra căruia ai reclamat, — par'că sunt toți tovarăși !

Până acolo au ajuns, că cumperi pământ dela Stat, și după ce-l plătești 20 de ani, te deposedează pe cale administrativă !

Ași putea să urmez la nesfârșit cu citațiunile de felul acestora, care toate nimicesc munca plugarilor; dar la ce bun, când turma doarme somnul de veci !

Tratând despre agricultură, d. Luca Ionescu, la pag. 45, spune că : Locuitorii și-au făcut o idee greșită că aici reușesc mai sigur semănăturile de primăvară și de aceea s'au deprins cu cultura orzului, ovăzului, grâului, inului, grâului arnăut, porumbului, etc.

Fiindcă lățirea în Dobrogea a culturilor de toamnă, poate aduce ruina desăvârșită a cultivatorilor noștri, să-mi dea voie d. Ionescu, ael care o preconizează, a-i spune că face rău de expune populațiunea la o pagubă sigură.

Când cineva povățuiește înlocuirea culturilor locale a unei provincii, cu altele exotice, aceasta însemnează că încercări repetite și reușite mulți ani, îl îndreptățesc să o facă, Ori, eu nu știu ca d-sa să fi cultivat aci pământ mai mult decât 3 ani, din cari 2 nu au fost tocmai norocoși.

Mai știu că toți ceilalți cultivatori mari, cari introduseră în asolamentul lor cultura grâului de toamnă și-și bazau venitul principal pe ea, nu s'au putut scăpa de pagube, decât după ce au abandonat-o.

Când, dar, eu însu-mi, am plătit experiențele mele de

11 ani foarte scump, cum nu a-și spune-o aceasta tuturor colegilor mei?

Indemnul d-sale pleacă, negreșit, din dorința de a spori șansele cultivatorilor, printr'un asolament variat și spre a le împărți munca, lucru ce negreșit are o mare valoare economică; dar ce să-i faci, dacă clima și pământul nostru nu place acestei cereale?

Grâul de toamnă vrea o climă calmă, cu anotimpuri bine stabilite, umezeală constantă, ierni acoperite, pământuri rezistente și neacidulate; pe când aci, el nu găsește de cât incidental acest mediu.

De ce, dar, ne-am lupta cu morile de vânt, când avem plantele noastre proprii, pe cari dacă le-am îngriji ca pe grâu, ne-ar răsplăti cu prisos și în mod constant?

C. Pariano

Realitatea

(FARUL No. 20 din 28 Martie 1904)

Te sperie atâta ipocrizie ce se desfășură în țara aceasta, spre a îmbrăca într'o formă mîncinoasă fondul unor legi și măsuri, cari împovărează pe bietul plugar, în folosul câtor-va.

Nimic leal, nimic românesc, nu se mai vede în toate actele ce se săvârșesc!

Au desființat axizele, pentru ca să împovăreze satele! Prefac legea comunală, pentru ca puterea centrală să domine totul! S'au construit docuri, spre a le da în exploatarea străinilor! Votează tariful vamal, spre a împune agricultură! Proteg industria mare, fiind-că au fabrici! Doresc sufragiul universal, pentru că numai pe acei cu 4 clase primare îi mai pot ademeni!

Ași întreba, însă, dacă de la moartea vechilor apostoli ai liberalismului românesc, s'a mai păstrat alt ceva, de cât eticheta?

Ei uniseră pe toți românii, pe când astăzi îi fac să

emigreze ! Aceia îmbogățiseră Statul, și acum se fălesc cu împrumuturile ! Dânșii ne dăduseră legile cele mai liberale, pe când aceștia în Dobrogea se joacă de tirania, iar dincolo falsifică totul !

Atât le lipsea, industria mare, atunci când toată munca țării o vând pentru putere ! Sufragiu universal le trebuie, când întreaga proprietate mică, este exclusă cu desăvârșire de la vot !

Și cine ne vorbește de înălțarea economică și politică a acestei țări ? Acei ridicați din nimic și acei cari, abia eșii din școli, încălecă pe câte un discurs, sau pe vre-o favoare, ca să poată uzurpa niște demnități, pe cari numai capacitatea și experiența ar trebui să le ocupe !

Mai bine ar merge să învețe cum se muncește și se câștigă banul și apoi să legifereze și să ordonanteze pe pun-ga țării.

Să înceapă prin a fi mici și să se ridice prin me-ritele lor.

Să caute a-și servi neamul, iar nu pe dânșii și pe străini, căci gloria nemeritată și îmbogățirea celor de la cărmă, nu poate dovedi, de cât căderea Statutului și rușinea celor ce-l despoaie !

Sufragiu universal !! Dar, de cât o egalizare pernicioasă în dreptul electoral, nu era mai leal și mai folositor, să se cheme la viața publică, mai întâi toți acei proprietari mici, cari hrănesc pe toți, cari reprezintă numărul, onestitatea, cumpătarea, independența și patriotismul ? Ce ? Nu cum-va, că știința de a-și zgâria cineva numele și de a citi cărți pe care nu le înțelege, constituie un brevet de capacitate în arta de a se cărmui și de a-și alege un reprezentant ? Ori că nu se poate găsi o modalitate, prin care alegătorul neștiutor de carte să-și exprime în mod secret preferința candidatului său ?

Și apoi, nu trebuia, iarăși, să se ție seamă, că atunci când 300.000 dobrogeni zac și robesc sub tirania unor legi brutale și sub specula scârboasă a slujbașilor, nu este mo-mentul de a cocoța o pătură infimă și maleabilă ca aceasta ?

Ce fel de liberalism este acela, în care, pe când Beii momesc pe ambițioși, Vizirul strivește masele? Și cine-și putea închipui ca liberalii să cadă atât de jos, în cât privilegiatii de eri, să se poată înălța până a lua apărarea intereselor cetățenești ale poporului, încălcate și sugrumate de către înșiși acei eșii dintr'insul?

Afară de câte-va voci oneste și iubitoare, surd și mut a rămas întreg partidul național liberal, la strigătele desnăjduite ale dobrogenilor! Ba încă, Vizirul i-a și insultat, atunci când s'a pofțit la masa lor!

Curge în valuri patriotismul din buzele sale, dar nu știu zău! dacă, pus la probă, el cântărește atât ca al celui din urmă dintre dobrogeni, cari s'au expus venind aci, în gura focului și a abuzului administrativ.

Ce o fi așteptând acest om, ca să împlinească voința țării? Congresul agrarienilor a cerut de anul trecut Camerelor intrarea noastră în dreptul comun. Toate nuanțele politice conservatoare, nu scapă nici o ocazie, fără să-și manifesteze aceasta dorință; națiunea întreagă, prin oamenii săi cei mai luminați, s'a pronunțat pentru asimilarea noastră. Numai d. Sturza stă greu!

Dacă cel puțin ar da un motiv serios! La discuția art. 246 din noua lege comunală, atunci când d. general Manu a cerut în Senat ca și dobrogenii să fie puși sub aceiași lege comunală, d-sa a invocat pretextul că: majoritatea românilor veniți din Transilvania, nu au obținut încetățenirea.

Acest argument dovedește că d, prim-ministru habar n'are de legile speciale dobrogene!

D-l I. Roman, avocat, cunoscător în materie, iată cum explică starea drepturilor politice a românilor din Transilvania, în articolul său din ziarul Farul No. 8 din 7 Decembrie 1903, intitulat „Drepturile politice“.

D-sa, cu textul legilor în mână, spune că: „Românii de origine, veniți în Dobrogea din provinciile subjugate, sunt și de drept și de fapt cetățeni dobrogeni.

„Această calitate o au dânsii, nu prin vre un act de to-

leranță, ci în virtutea legii. Legea din 3 Aprilie 1882, prin art. 2, recunoaște acestor români de a dobândi proprietăți imobiliare rurale.

Or, acest drept e de ordine politică, principiu stabilit de Constituțiunea țării, prin art. 7. El mai este stabilit și prin legea pentru regularea proprietății imobiliare din Dobrogea, la art. 2 și confirmat prin constanta jurisprudență a înaltei Curți de Casație (Secția I, hot. 180 din 1892 și altele).

„Acești români de origină mai au, — zice d-sa, — și o îndelungată posesiune de Stat a drepturilor cetățenești, atâtea câte sunt acordate dobrogenilor.

Ei figurează de zeci de ani în listele electorale comunale și ca aleși, aproape numai dâșii au reprezentat și reprezentă autoritățile comunale și județene.

„Dacă mulți dintre dâșii au cerut și obținut de la Corpurile Legiuitoare recunoașterea calității lor de cetățeni români, aceasta nu au făcut-o spre a deveni cetățeni români și a dobândi aici, în Dobrogea mai multe drepturi, ci pentru a fi asimilați în privința drepturilor politice cu cetățenii români din România, propriu zisă, unde poate cere înscrierea lor în vre-un colegiu electoral de Cameră și Senat și unde să poată dobândi proprietăți imobiliare rurale.

Iată dar adevărata stare politică a acestor români veniți din Transilvania. Ea este cu totul altfel de cum nu trebuia să și-a închipe și să o descrie în Senat, d prim-ministru.

C. Pariano

Discursul d-lui C. Pariano ținut în Senat

Domnule președinte,

Domnilor Senatori,

Cine putea bănuși că în clasa noastră conducătoare există atâta dragoste pentru țărani, câtă s'a manifestat în Cameră cu ocazia debaterilor parlamentare? Te miri unde a stat ea ascunsă, când proprietarii jefuiau și chinuiau pe săteni. Dar

aşa e. „Omul vede paele din ochii altora şi nu simte bârna dintr'ai săi“. Proprietarii trebuiau să îngrijească de sănătatea ţaranilor? Proprietarii trebuia să le dea instrucţie şi proprietarii puteau să-i apere totdeauna de străgăniirile şi de jafurile tuturor agenţilor administrativi?.

D-lor senatori. Sunt unul dintre aceia care am cerut cu insistenţă războiul alături de Quadrupla, convins încă de atunci că victoria va fi a ei şi că astfel ne vom putea şi noi mări ţara. Ştiam de câte dezastre sunt totdeauna însoţite războaiele, dar nu-mi închipuim că după un miliard cheltuit şi după un răstimp de doi ani şi jum., armata noastră tot încă nu fusese pregătită şi că autorităţile, în loc să preîntâmpine şi să uşureze suferinţe şi nevoile ce totdeauna decurg din războiu; din contra, vor profita de dânsul, pentru ca să amărască şi mai mult populaţiunea şi s'o ruineze, înainte chiar ca duşmanul să fi pătruns în ţară !

Cele ce s'au petrecut în Dobrogea sub ochii mei, sunt ceva de neînchipuit ca dispreţ pentru populaţiune şi risipă a averei ei. Nu numai că comisია de export şi direcţia căilor ferate au ţinut grânele nevândute pe unii doi ani şi pe alţii trei 914, 915, şi 916 recolte cari din această cauză au rămas prada duşmanilor. Nu numai că toată cealaltă avere a fiecăruia, din câmp şi din casă, de vite şi de unelte, de obiecte şi de maşinării, au fost luate zi şi noapte cu grămada de către trupe şi agenţii autorităţilor, fără nici o ştire şi fără nici un fel de acte sau bonuri de rechiziţie; dar nici măcar pe familiile luptătorilor nu le-au lăsat din timp să se pună la adăpost de năvălirea duşmanilor; din contra, le-au oprit cu jandarmii să plece, până în ajunul zilei când duşmanul a intrat în Constanţa.

Deaceea d-lor Senatori, nu mă mir că d-l Brătianu după atâta ezitare, ne aruncă azi cu aşa grabă în discuţie modificarea articolelor din Constituţie referitoare la reformele electorale şi agrare. Guvernarea sa, are atâtea păcate, încât era firesc să încerce a mai linişti spiritele.

Acum, până la ce punct actualul număr present de Senatori pot hotărâ în asemenea fundamentale preschimbări a

așezămintelor noastre Constituționale, atunci când mare parte dintre colegii noștri sunt puși în neputință să ia parte la debateri, nu știu. Dacă iarăși, aceste modificări pot fi hotărâte astăzi, când două treimi din țară este ocupată; când numărul sătenilor rămași încă în viață este necunoscut și când nici măcar hotarele viitoare ale țării nu se știu, iarăși, mă întreb. În tot cazul, mi voi spune și eu părerea asupra exproprierei proprietății mari și ce cred că ar trebui făcut pentru ca menținându-se în oarecare margini producțiunea culturii mari, să se poată în acelaș timp împroprietări și sătenii.

D-Ior Senatori, În lumea toată se fac trei feluri de culturi în câmp deschis, cari după condițiunile diferite în cari pregătirile economice și densitatea populațiunei o permit, se alternează dela sine încetul cu încetul, atunci când pot deveni folositoare. În țările cu suprafețele întinse, cu climă uscată și cu populațiune rară, se face cultura mare de cereale, în fertilitatea solului așa cum se găsește, cu mașinării variate și puternice; cu administrațiuni pricepute; cu muncitori străini și permanenți și cu adăogiri la dânsa a creșterii de vite alese. Aceasta cultură mare, folosește țării în care se face, prin aceea, că fără dânsa, toate acele pământuri ar fi rămas sterpe sau ar fi produs foarte puțin.

Populațiunea agricolă își face și școală printrînsele și țara profită de toate producțiunile, îmbunătățirile și înfrumusețările ei; iar mobilul care îndeamnă pe cultivatori să facă și să întindă cât mai mult această cultură, este că: În anii de producțiune mijlocie, oricât de puțin câștig ar lăsa hectarul semănat, suma lor totală fiind mare, tot îi dă cât să trăiască; iar dacă au un an bun, produsul lui îl mai poate despăgubi și de pagubele ce au putut avea în anii răi.

Pătura inteligentă a agrîcitorilor noștri a înțeles, că în condițiunile în care se află țara noastră azi, numai asupra întînderilor mari, mai pot folosi ceva, de aceea vedeți contrastul, că pe când munca s'a scumpit, exportul nostru de cereale a crescut.

Astăzi fără să se țină nici o seamă de mersul fișec a

lucrurilor și de nevoile materiale ale statului, interese de altă natură caută să creeze o stare economică artificială, desființând dintr'o dată și cu totul cultura mare, singurul izvor care făcea bogăția țării, și ca să amuțească pe acei care nu voesc să expună viitorul, asigură că nimic nu se va știrbi din producțiunea țării, de oarece această cultura mare se va urma și pe viitor de către obștii sătești,

Cei cari trăesc la țară și cari cunosc mersul acestor obștii, nu pot da o altă interpretare acestor transformări, de cât aceea a unui mijloc prin care reformatorii voesc să ia cu o mână, ceea ce au dat cu alta. De pe acum s'au gândit la interesele de partid, Cum adică: să pună votului universal ostavilă! Fiește e ușor să conduci o turmă de inspectori agricoli și cu administratori de obștii aleși pe sprânceană, dintre agenții electorali. Atâta numai, că gospodăria astăzi nu se poate întemeia pe interese străine de dânsa.

Epitropisitul rar a văzut sporindu-i-se averea și apoi unde, decât la noi se mai omoară inițiativa individuală, care este mobilul tuturor progreselor. A-i încuraja să se întrecă unul pe altul la mai bine, conduși de specialiști de seamă, cari să împartă sfaturile lor din sat în sat, în mod permanent, acesta e singurul mijloc găsit eficace, prin care țările înaintate în cultura pământului, au isbutit să facă educația agricolă a săteanului.

D-lor senatori. Guvernul zice azi proprietarilor: moșiile Dv, ne trebuie pentru săteni. Vi le luăm și nu vă lăsăm de cât câte o bucățică, ca să puteți urma într'ansa cultura mijlocie, ori să vă prefaceți în industriași. Întru cât privește pe proprietarii a căror moșii nu-i interesează, decât ca plasmamente de capitaluri, transformarea această nu-i pierde decât cu supra valuta viitoare a pământului; dar nu este totașa cu acei cari își cultivă singuri moșiile. Acestora expropriându-li-se pământurile, pierd și capitalurile băgate în tot felul de unelte și mașinării, pierd și valoarea construcțiilor de tot felul, ce au făcut în vederea exploatațiunei și mai pierd și cariera ce-și creiaseră.

Un proprietar cultivator de 1000 hectare, dator în general cu 3—4 și 500.000 de lei, trăia până azi în casa lui și se întreținea din moșie, Măine, când exproprierea îl va gonii la oraș, din producător el va deveni consumator al capitalului ce-i va mai fi rămas, căci el nu știe să facă altceva și procentele nu-i ajung să trăiască la oraș,

D-l Ministru Tache Ionescu, în francheța sa a mărturisit în Cameră că ceea ce se face cu proprietatea mare acum, este o curată confiscare. Mărturisirea d-sale este prețioasă și-i mulțumim de dânsa, Ea confirmă manopera guvernului, care prinzând aci într'acest colțisor de țară câți-va proprietari, profită de această ocazie ca prin ajutorul acelora, care n'au nimic de dat, să despoaie atât pe proprietari prezenți, cât și pe acei rămași dincolo în țara ocupată. Dar dacă numai printr'acest mijloc știe guvernul să desvolte România viitoare, de ce nu-l aplica tuturor? Cum preface în rentă moșiile proprietărilor, așa să prefacă și averile capitaliștilor, a proprietarilor urbani, a comercianților, a industriașilor, a profesioniștilor și mai presus de toate, a acelor politicieni a căror averi răsărite din senin, stăpânesc și cămătăresc azi toate Băncile și Instituțiunile noastre Financiare; căci țaranii n'au nevoie numai de pământ, le trebuiesc și bani, pentru ca să-și restabilească gospodăriile. Ei numai au case, numai au vite, numai au unelte, numai au semințe și nu vor avea nici ce să mănânce întorcându-se pe la locurile lor. Pe front apoi, au luptat și orașenii, cari și ei sunt săraci și fiindcă sărăcia are astăzi privilegiu, de ce nu li se mai împarte și lor un echivalent de ajutor?

D-l Ministru Cantacuzino ne vorbea și d sa de proporțiile proprietății mici, din diferitele State, comparativ cu cea mijlocie și mare și găsea că, pe când Franța are 47 la sută de proprietari mici și Anglia 26 la sută, noi vom avea, după confiscare, 73 la sută. Cu alte cuvinte, vom fi modelul lumii întregi de împărțire arbitrară a averilor.

Și pe ce se întemeiază această confiscare? Impută proprietarilor de azi procesele ce au putut avea boerii după vre-

muri cu clăcașii lor! Dar bine, procesele acelea nu s'au rezolvat odată pentru totdeauna cu legea de la 1864? Susțin că pământul trebuie să fie al acelor care-l muncesc. Apoi proprietarii cultivatori, nu și-l lucrează și dânsii? Că în vechime, boerii au asuprit și cotropit pe săteni? Eu am apucat claca și știu cât de pline erau atunci curțile sătenilor și cât de goale sunt azi. În tot cazul, ce, noi suntem boerii de atunci, ori cei de azi, cari servindu-se de influența politică au cumpărat moșii estine și le-au vândut scump Casei Rurale, acum înainte de expropriere?

Noi, d-lor Senatori, suntem toți eșii dintre țărani și așa se și explică cum în dragostea noastră moștenită pentru viața rurală, am preferit să ne imobilizăm capitalurile în pământ, cari fără munca noastră nu ar raporta decât 4—5 la sută.

Sunt apoi proprietarii din Dobrogea veche, cari, cum știți după apeluri repetate a guvernului de atunci, urmate din necesitatea de a coloniza cu români acea provincie și din interes național de a transforma în holde producătoare niște pustiri sterpe și băntuite de o climă ingrătă, și-au abandonat căminele de origină și felul lor de existență socială, spre a se strămuta din țara, din Transilvania și din Basarabia, acolo în bătaia tunului și a raptului și în societatea elementelor turcesc și bulgăresc, cari mergeau cu persecuția nu numai a-i sili să locuiască în surle așezate pe câmp, dar nici măcar apă de băut nu voiau să le dea; și totuși, cu răbdare, perseverență și abnegație, de tot și de toate, acești oameni încetul cu încetul au isbutit să prefacă acele pustiri sălbatice ale Dobrogei, în cea mai frumoasă grădină a țării. Și acum, când după atâta muncă uriașă și cheltueli fără socoteală; când d'abea dânsii și-au zidit conacele, și-au complectat materialele de exploatare; și-au dat pământul perod; iată că guvernul vrea să-și plătească greșelile, nu numai cu ruinele desăvârșite ale acestor îndrăsneți și vrednici coloniști, cari au desrobât miriile turcești prin cumpărătoare, dar și cu nesocotirea celei mai patriotice opere ce niște români au putut să facă.

Vă întreb D-nilor Senatori, dacă proiectul se votează așa cum este, ce se fac toți acești oameni deslîpiți cu totul dela locurile lor de origină și ce încredere va mai putea avea cineva pe viitor în cuvântul Regelui și al guvernului țării, când munca cinstită și curățenia mijloacelor, strecurată prin tot felul de greutateți, nu se respectează?

Ca vânătorii de situații să caute prin calomniile a se ridică pe ruinele altora, acesta e sistemul lor; dar ia calculați cu experiența și înțelepciunea d-v, dacă cu noile sporiri de impozite ce vor trebui să se pună, peste răscumpărarea pământului și pe de asupra cheltuelilor și a jocurilor de cifre pe cari administratorii obștiiilor știu să le mănuiască cu atâta dibăcie, nu va costa pământul îndoit pe satean decât chiria ce plătește azi proprietarului? Se va obiecta, că deși ar costa îndoit, dar într'acest preț intră și răscumpărarea. Așa este dar credeți d-v că epuizarea de astăzi a pământului, înclementa obișnuită a timpului și sistemul înapoiat de cultură a sateanului, vor putea produce sumele datorite impozitelor și întreținerii familiilor lor? Eu sunt plugar și nu cred. În loc de asta, cred altceva: cred că se croește inconștient printr'aceasta, statului, o bancrută sigură.

Cultura mare, micșorată dacă vreți, dar ea nu trebuie desființată; din contră, azi mai mult ca oricând, ea trebuie încurajată cel puțin până ce statul pregătește puțința culturii mijlocie intensă și până ce satenii învață cum să tragă cele mai mari foloase din cultura mică.

Iată pe ce pretexte și pentru ce noua așezare se aruncă pe drumuri clasa cea mai productivă de oameni. În care parte a lumii se mai vede astăzi săvârșindu-se așa crime? Pentru o reală utilitate publică ori națională, pretutindeni se expropriază pe bani și prețuire dreaptă; dar n'am auzit ca într'un stat condus de oameni serioși și în care proprietatea se respectează, să se exproprierez spre a ruina pe unii, a împovora pe alții mai presus de puterile lor și în aeelaș timp a expune țara să nu poată face față la cheltuelile ei!

Suficiența unora a trecut și de ridicul. Au citit prin cărți

că există o cultură mijlocie și cu multă îngâmfare, trimit pe proprietarii mari la dânsa. Dați-mi voie să vă spun ce este cultura mijlocie, unde și când ea se poate face. Când zici cultura mijlocie rațională, zici cultură intensă. Dintr'o astfel de cultură nu se poate întreține cineva, decât acolo unde muncitorii sunt mulți și pricepuți. Clima necapricioasă și desfacerea produselor ușoară. Cât l'ar costa pe un cultivator să-și îngrașe pământul, să-l irigese și să-l dreneze, fără ca cultura intensă nu se poate face? Sunt apoi anume lucrări pregătitoare și de administrație publică, pe cari un particular nu le poate face. Apele noastre au fost lăsate în plata Domnului. Muncitorii sânt rari, scumpi și nepricepuți. Drumurile de fier, câte le avem și în starea în care sunt, au devenit o pacoste. Și atunci ce voiți să facă cultivatorul? Să-și expuiască capitaluri de exploatare înzecite de cât îi face bucățica de pământ ce i s'a lăsat, pentru plăcerea de a face cultura intensă? Aceasta nu o vor face, fiindcă și-ar pierde capitalurile. Singura cale ce le rămâne este ca, sau să-și vândă și restul de pământ, ori dacă au alte averi din cari să trăiască, să-l abandoneze la pășuni și dijma, ceea ce este în paguba producției generale.

Cu industriile asemenea. De ce industrii să te apuci în starea lucrurilor de azi? Acelea a hârtiei și a cuelor sunt privilegiate. S'au făcut legi personale pentru dânsese. A ceea a zahărului a cărui sfeclă putrezește prin gări înainte de a ajunge la fabrică, plătește către stat niște taxe îndoite de valoarea mărfii; așa că ele nu sunt decât niște mijloace de speculă, iar nu industrii, fiindcă industrii serioase nu se pot așeza, decât după ce cultura materiilor prime va fi înlesnită. Minele exploatare. Populația înmulțită și pregătită. Râurile canalizate și navigate. Linii ferate înmulțite și estenite, etc., toate lucrări, pe cari nimeni habar nu a avut să le pregătească. Că va veni și timpul lor, atunci când gospodari de seamă vor lua frânele țării, o sperăm; dar acum mă mărginesc a întreba pe actualii miniștri de ce n'au înființat industria mică de iarnă și meșteșugurile la sate, căci ele erau posibilități reale, iar nu visuri imaginare,

D-lor senatori. Nu știu cugetul d-v, dar chipul cum ni se așează gospodăria viitoare a țării, prin suprimarea cu totul și de o dată a culturii mari, din cauza lipsei de întinderi; prin neputința de a se face azi cultura intensă, din cauza nepregătirilor economice și prin așteptarea îndelungată ce vom avea de făcut, până ce industria mare să poată lua naștere, eu cred că se face o săritură nechibzuită, pe care va trebui să o plătim scump; căci ce se pune în locul acestor mari și sigure producțiuni cari alimentau până acum mai toate nevoile țării? Se pune cultura mică, cu sistemul ei primitiv, împovărată de dări și răscumpărări și încoronată de nepregătirea și negrija cunoscută a claselor noastre dirigente în materie de gospodărie! Luați seama d lor senatori, să nu facem ca maîmuța, care de dragul copilului, l'a strâns în brațe până l'a omorât.

De altă parte, v'ați gândit d-v ce este a fi silit cineva să-și abandoneze o meserie cunoscută, în care a trăit asigurat de viitor, pentru a se arunca în necunoscut? Căci nu în dobânzile hârtiilor ce li se dă, își vor putea găsi cultivatorii expropriati, echivalentul produsului ce rezultă pentru dânsii din împerecherea a mai mulți factori de producțiune, pe cari îi posedau deja: pământul, capitalul, munca și știința. E ușor să înșiri vorbe goale pe spinarea altora, dar e tare greu să părăsești o carieră făcută și un cuib, în care poate te-ai născut și voiai să mori. În conacul proprietarului, fiecare cărămidă zidită, era trecută prin mâinile sale, Fiecare rădăcină plantată de el, crescuse de odată cu copiii, săi, fiecare colț din țarinile lui, îi amintea munca și viața sa trecută. Ei erau un exemplu viu în localitate. Era un grănar sigur și bogat al țării. Produceau vitele cele mai frumoase. Ajutau cu punga și influența lor pe sătenii și se credeau sufletește fericiți, trăind în mijlocul lumii ce a cunoscut și departe de acele desfrânări din orașe care ne-au pierdut. Iată starea adevărată în care au trăit acești mari producători, atât de calomniați și ce situație li se creiază acum.

D-lor Senatori. Făcând acest rezumat al foloaselor ce a

adus țării cultura mare și al serviciilor ce au adus cultivatorii mari întreținând-o, am de scop a vă atrage atențiunea asupra pagubelor ce vor naște din desființarea cu totul și imediat a ei. Rămâne ca d-v să chibzuți cum s'ar putea împăca mai bine interesele financiare ale statului cu improprietărea sătenilor, nedreptățind firește într'acelaș timp pe micii proprietari, cari încrezându-se în legile țării și-au depus toată munca și economiile lor, în proprietatea pe care o credeau inviolabilă.

Trec la partea a doua a cuvântorii mele relativă la săteni:

Trăim d-lor senatori vremuri așa de mari, că trebuie să înfrângem toate greutatele lor. De secole, n'a avut neamul nostru așa ocazie să se întregească. Intregirea atrage și desvoltarea și atunci firește că toți trebuie să facem ca din sângele și ruinele noastre, să răsară acel edificiu mareț, după care bătrânii noștri aspirau atâta. Asupra scopului dar, nici o îndoială nu trebuie să fie că suntem cu toții de acord. Rămâne numai să găsim mijloacele cele mai potrivite, prin care să-l putem obține.

În ce mă privește, eu nu cred că paliativul ce ne propune guvernul, va putea ridica prin ei însuși pe săteni și probele sunt deja făcute. Lângă orașul Câmpulung, este un sat de moșneni, cari mor de foame în anii de belșug, pe când alături se află alt sat, unde locuitorii nu numai că nu au pământ la câmp, dar încă plătesc chirie pentru locurile pe cari și-au așezat casele și totuși au devenit bogați, prin munca continuă la care se dedau și prin economiile ce fac. În Dobrogea apoi lângă mine, este alt sat, în care 23 de săteni veniți din Ialomița au fost improprietăriți de stat la 1884 pe câte 100 hectare pământ fiecare. Șase dintr'înșii și-au mărit averea, iar 17 au vândut totul și sunt azi muncitori cu palmele.

Ce dovedesc aceste două exemple, decât că nu lipsa pământului, a cărui chirie la noi este așa de estină, întreține

sarcina printre sateni, ci lipsa de solicititudine parinteasca a clasei ce i-a carmuít, care'i vine mult mai lesne sa-i mo-measca din când în când cu câte ceva, decât sa se azeze ea însași pe muncă spre a-i îndruma la o cultură intelectuală și profesională, ajutată de tot felul de înlesniri. A desbraca rând pe rând pe unii în favoarea altora, este o ațâțare a pof-telor, iar nu o întemeere a unei stări sănatoase obștești și per-manente.

Și apoi, pe buna dreptate guvernul și Camerele acestea nici nu au competența morală să voteze reformele, așa cum se propun azi. Partidul liberal a venit la putere pe baza u-nei scrisori-program, care anunța colegiul unic al știutorilor de carte și exproprierea moșiilor dela 1000 de hectare în sus, baze pe cari ne-au ales și pe noi alegătorii. Ce fel dar, de buna credință este aceea, când un șef de partid, fost și actual prim-ministru, care făgăduște țării pentru ca să vie la putere colegiul unic și exproprierea dela 1000 hectare în sus, și o-dată ajuns, introduce prin surprindere votul univrsal și ex-proprierea dela 100 hectare cu plata în hârtie? Grosul pro-prietarilor sunt acei cu moși mai mici de 1000 hectare și atunci cine poate afirma că acești proprietari, știind că vor fi și ei expropriați, ar fi încredințat apărarea intereselor lor gu-vernului și Camerelor acestora cari le împart averile?

De altă parte este cel puțin presupus că atunci când gu-vernul a hotărât exproprierea dela 1000 hectare, va fi făcut și socoteala că suma de pământ ce ar proveni din acest fel de exproprieri, împărțită pe numărul sâtenilor ce sunt a se împroprietări ar fi îndestulă; și dar întreb, care din două so-cotelii e bună: aceea de atunci făcută în liniște și cu datele în mână, ori această de azi care se face în plin războiu și fără nici un fel de date sigure? Căci dacă înțelegem că pentru motive ce ne privesc să ne deposedăm cu buna voe de o parte din moșiile noastre, în favoarea sâtenilor contemporani cu noi, cu care am lucrat și care poartă acest războiu de în-tregire a neamului românesc, nu vrem să ne despuiem pe noi și copiii noștri într'alte foloase, decât ale acestor sâteni,

Sunt atâtea pământuri disponibile și mai sunt încă cel puțin 7—800000 de hectare în Dobrogea veche și nouă, pe cari le stăpânesc de atâția ani bulgarii în fraudă, De ce advocații cari s'au tot succedat la ministerul de agricultură n'au făcut măcar atâta lucru, să le ia din posesiunea lor? Numai în comuna Kuciuc-kainargic, am găsit, după registrele primăriei 7000 de hectare cotropite dela Stat, stăpânindu-se de bulgari fără nici un fel de acte valabile.

Se expropriază românii și nu iau cotropirile dela bulgari, deși ele interesează mai mult din punctul de vedere al naționalizării solului! Voesc să facă împrumutări și nu știu nici cât pământ și săteni au! Pe când până ce inginerii ar parcela pământurile disponibile, lucrare care o să le ia atâta timp, se pot lua datele exacte de ce sumă trebuie expropriată dela particulari și de câți săteni sunt de împrumutat. Procedând treptat cu înaintarea parcelărilor, cultura mare și-ar merge drumul producând vegetarii; pe când dacă se declară dela dată și numai în principiu tot pământul expropriat, care dintre cultivatori va mai risca un singur ban pentru restabilirea vechilor exploatațiuni, atât de necesare, mai cu seamă în primii ani după pace și care dintre săteni știind înscris în Constituțiune principiul de expropriere, va mai respecta moșia proprietarului, neparcelată încă de fapt!

D-lor Senatori. De sigur că auzindu-mă vorbind astfel credeți că egoismul la mine primează totul. Nu, nu este așa, Veți vedea îndată, că nu mă revoltă atât faptul că am fost ruinați fără nici un folos pentru Stat și că acum ni se confiscă și pământurile,—ci sclavia fățarnică, în care interesele meschine ale onora, au deprins pe acest popor să trăiască.

Un om născut și trăit între săteni, nu poate să nu-i iubească și nu s'a văzut un cultivator care să nu adore țara în care s'a născut și pământul care l'a hrănit. De aceea și eu ca și Dv. zic; „Cu o floare vara nu se face“. Flori sunt proprietarii cultivatori printre mulțimea aceea de burueni otrăvitoare ce s'au prăsit în țară și s'au încuibat prin toate instituțiunile și administrațiunile statului; dar tulpinele lor, a-

dică sătenii, conțin mult mai mulți muguri cari nu pot înflori fără să fie ajutați.

D-lor senatori. Nu sunt dintre aceia cari cred că prin simpla dare de pământ se vor ridica săteni. Nici mă socotesc dator ca proprietar să le dau pământ, numai fiindcă nu au. Mărturisesc că a-și fi votat contra unei asemenea legi, căci nu prin daruri înțeleg eu că se poate încuraja munca și economia. M'am făcut însă la această idee, îndată ce am văzut că dintre toate clasele noastre sociale, aproape numai soldați plugari au scăpat onoarea militară a țării. Un astfel de serviciu adus țării, nu poate să nu rămâna nerăsplătit și iată de ce cu lege sau fără lege, le voi da pământ, nu pentru a crea platforme politice, ori a spăla păcatele altora, ci din convingerea adâncă ce am, că numai dâșii ne vor lărgi hotarele în afară și tot dâșii vor pune regula și înăuntru.

De altfel, d-lor senatori, în agricultură noi păstrăm un principiu vechiu și infailibil ca și natura. „Când solul sărăcește l'alimentăm din sub-sol“. Dacă știți leacul, de ce sa nu-l întrebuiți? Putreziciunea orașelor a infectat atmosfera, Ea trebuie purificată. Cum s'ar putea purifica, de cât ridicând la suprafață o altă pătură nouă și curată de moravuri care să distrugă acești microbi înainte ca ei să fi otrăvit și pe dâșii?

Dintr'acest punct de vedere însă eu găsesc că pământul ce li se va da, nu este o răsplată suficientă.

Ia să punem în cumpănă ce ne-au dat și ne dau ei și ce le dăm noi. Ei ne-au păstrat țara și limba și ne o păstrează de secole. Ei ne-au hrănit și ne-au plătit toate risipele și tot dela dâșii așteptăm acum să ne moralizeze și să ne silească la muncă și economie, căci pentru asta'mi închipuiesc că le dați cele mai largi drepturi politice.

Apoi dacă totul sunt dâșii și printr'inșii ne-am răsfățat cu toții până acum în belșuguri, numai cu pământul proprietarilor voiți să-i răsplătiți?

Pământul în economia agricolă, este numai un instrument fără valoare, dacă nu ai și mijloacele prin care să-l poți folosi. Ori, ce mijloace s'au dat până acum acestor oa-

meni cari să-i învețe să-și câștige mai ușor traiul? Pe hârtie și la plată, se văd tot felul de slujbe închipuite și neînchipuite așa că; Palatele autorităților noastre, care prin luxul lor nefolositor zugrăvesc risipa banului public, au devenit niște cazarme de lefegii, care nu reacționează decât pentru bacșișuri și la alegeri. De altă parte, creatorii acestor armate, laudă pe sătenii nu mai ca să-i adoarmă și mai mult. Nici măcar ca militari, nu au fost îngrijiți. S'au trimis în foc fără tunuri, fără puști, fără muniții, fără medicamente, fără haine, fără pâine și comandanți de Carnaval, dintre cari unii au fost reformați în plin război, iar alții condamnați la ocnă și la moarte, după ce înjumătățise armata și perduse luptele.

Nu se abuzează așa de o țară care te-a cinstit cu încrederea ei. Au nevoie acum să fie ajutați. Să o facem complectând darea pământului cu întregi mijloacele de exploatare a lui. În ordinea administrativă iarăși: ce-i folosește săteanului recolta lui dintr'un an de muncă și cheltueli, dacă toți agenții administrativi recrutați din toate gunoaiele, îl jefuesc în toate chipurile și la fiecare pas și'l tratează ca pe o vită? Ce să facă de preferință niște învățători plătiți cu 70-80 lei pe lună? Școala ori Banca și Demagogie? Carte nu știu. Plugarie nu știu. Meserii nu știu. Plătesc de toate, și cu însăși banii lor și au înmulțit stăpânii și jafurile!

O așa stare de lucruri nu se poate îndrepta cu circulări și cu legi cari se fac și se desfac, după interese de partid și de persoane; ci cu oameni de o altă valoare morală, de o altă mentalitate și cu altfel de sentimente pentru țară și neam.

Acum că suntem în preziua unei Români mari, eu mă așteptam ca înainte de orice alte reforme platonice, organizațiile noastre politice să înceapă mai întâi ele să se reformeze, încetând cu abuzurile, cu favorurile, cu risipele și alungând din sânul lor toate acele lipitori incapabile și năvălitoare, care le murdăresc numele și paralizază acțiunea și a acelorora care o au; căci numai calitatea oamenilor, poate garanta aplicarea sinceră a legilor și mersul bun al lucrurilor.

Văd însă din contra, că nimic nu s'a schimbat, nimic

nu am învățat din câte s'au petrecut. Unii trăesc și azi în lux și belșug, în chiar fața acelor cari mor de foame. Cum dar să nu fie disciplină în partid, când țara o plătește așa de scump? Nădăjduesc însă că ori ce s'ar face, această frumoasă disciplină la adăpostul căreia șeful se erijează în stăpân și prin mijlocul căreia el își înalță și-și îmbogățește creaturile, persecutând într'acelaș timp toate caracterele și valorile ce-i par că se pot ridica deasupra lui, va rămâne un vis urât.

Scăderea morală a atins până și spiritul răsboinic al neamului. Altădată mândria moșilor și a strămoșilor noștri boieri și nevoieri era, care să se războiască mai mult și mai bine pentru mărirea și apărarea țării. În Anglia, Franța și Germania, au pierit în lupte o mulțime de Prinți, Lorzi, scriitori mari, savanți iluștri, etc. La noi este desgustător să vezi cum, afară de rare și prețioase excepțiuni, toți fiii familiilor cu trecere la guvern, ne împiedecă mersul pe ulițe și ne calcă cu chiar trăsurile și automobilele noastre.

D-lor senatori. După pace țara va fi săracă și îngropată în datorii, Exproprierea proprietății mari, va desființa și exportul nostru de cereale. Foamea, frigul, boalele și neîngrîșirea, au rărit populațiunea muncitoare mai mult decât tunurile nemțești. Dacă un singur an de secetă mai vine, ce facem? Căci singura resursă ce avem, este încă tot agricultura și cei cari au rămas să o facă. Și atunci nu trebuie să ne îngrijim de pe acum cu cine și cu ce o să facem față la atâtea nevoi?

A preveni un rău ce amenință însăși arta de a governa; a micșora dezastrul ce pare sigur, este datoria fiecărui cetățean și mai cu seamă a noastră, aleșii lor. De nu ne-am gândit încă prin noi înșine la nevoile și la mijloacele prin care să le preîntâmpinăm, rău am făcut, iar de le-am căutat și gătit, să facem ca ele să fie îndeplinite.

D-lor senatori. Sfârșind, trebuie să vă spun și ce cuget asupra exproprierei așa cum se propune. Gândesc că d. Brătianu, președintele Consiliului de miniștri, cu tot respectul ce

datores situațiunei sale oficiale și cu toată simpatia ce am pentru persoana sa, nu este omul îndicat pentru aplicarea sinceră și riguroasă a unor așa mari prefaceri, pentru care țara face atâtea sacrificii și dela care ea așteaptă renașterea ei. Citațiuni de fapte concrete nu e nevoie să fac. Priviți numai haosul în care trăim. Aduceți-vă aminte de cele ce ați văzut. Calculați pagubele morale și materiale ce în toate direcțiunile au pricinuit și judecați dacă soarta viitoare a țării se mai poate încredința unor asemenea oameni.

Iată de ce fiind pentru reforme, nu le voi vota d-lui Brătianu, care și-a făcut o putere din slăbiciunile noastre și care printr'insa abuzează în toate chipurile de tot și de toate.

(Seziunea parlamentară din primăvara anului 1917)

Mare activitate în Țară

(„Dobrogea Jună” No. 60 din 19 Martie 1921)

Toți au dat pe brânci lucrând pentru binele obștesc!

Legiuitorii tot ce n'au făcut în trei ani după pace. o vor face acum în zece zile, a câte două ceasuri pe zi. Legea agrară, legea electorală, legea administrativă, bugetul; pe toate le-au copiat și tipărit biurourile, paragraf cu paragraf și articol cu articol, din arsenalele de legi străine! S'o potrivii — nu s'o potrivii — s'o putea, nu s'o putea — nu-i nimic, Scris să fie — și funcțiuni să se creeze . . .

Refacerea, ce n'a făcut și nu face și ea ca să ne adăpostească! Roiri de comisii și de ingineri lucrează pretutindeni; ca stelele stau dovezile de activitatea ei!

Aprovizionarea încăi, a fost o providență pentru Dobrogeni. Ea a mers cu solicițudinea pentru dânșii, până a-și da foc la mărfuri de sute de milioane, numai ca să ne încălzească, știind că n'avem lemne!

În ce privește agricultura: de nu vom scoate nici acum grâu din pârlodge, nici odată n'o s'o mai facem! N'a mai

rămas colțisor din țară, să nu vezi câte un agronom însărcinat de ministere să conducă creșterea buruienilor din țelinile nelucrate! De unde i-o fi scos — nu știu! De ce le-o fi dat numele acesta — iarăși nu știu; căci prin numirea de agronom, știam că se înțelege omul de știință, care prin studii și lucrări de laborator și publicațiuni, caută să descopere și să popularizeze legile firești ale câmpului. Chiar simpli administratori de i-ar fi numit, și încă această funcțiune cere calități particulare și educație specială — cu atât mai mult, că ei au fost însărcinați cu tehnica culturilor și îndrumarea economiei rurale!

Sistemul acesta nenorocit, de a parodia știința și de a îneca competențele într'un potop de oameni străini de meserie, să nu fie chiar el oare, cauza că stăm pironiți în această stare înapoiată?

E de făcut o nouă și generală organizație socială.

Dar, ca să răspundă scopului, nici acum n'a mai venit vremea ca ea să fie întocmită pe imediatele noastre trebuințe?

De ce să se sacrifice prezentul, când numai prin satisfacerea lui se pot pregăti mijloacele și spiritele pentru viitor? La ce ne poate servi fanfaronada și luxul acela de programe neaplicabile astăzi, când nici cei chemați să le îndeplinească nu le înțeleg și nici mijloace materiale nu avem? Biurourile această plagă canceroasă, care roade de atâta timp și atât de adânc țara, n'au mai învățat nici atât, că: nu trebuie să te întinzi mai mult de cât pătura? Firește că pe lege se fondează o țară. Dar legea, ce este decât o înregistrare automată?

Ca ea să fie păzită și să folosească, Statul, înainte de a o decreta, trebuie să aștepte totdeauna, ca inițiativa colectivă să-i demonstreze, printr'o experiență îndelungată, utilitatea și soliditatea măsurilor ce conține; — pentru că o lege, nu face de cât să consacreză cuceririle colectivității, Politica, cum se face la noi, este o plagă necunoscută în lumea cu temperamente pozitive.

Înainte de a se fixa normele după cari agricultura va trebui să fie condusă de acum înainte, prima datorie a cărmuitorilor era, să fi însărcinat oameni de competență recunoscută în materie, cari să fi studiat la loc, în ce chip trebuiesc alcătuite noile măsuri, spre a se putea adapta fără zdruncin, la practică pe regiuni. Dacă de la buna aplicare a legilor și a măsurilor ce se iau, atârnă rezultatele bune sau rele ale întreprinderii, de ce aplicarea lor să se încredințeze celui dintâi cerșetor de slujbe, inconștient de scop și indiferent de rezultat?

Această greșeală de căpetenie, n'a fost observată și preîntâmpinată la timp de către d-l ministru titular Garoflid, pe care judecându-l după alte lucrări ale sale, îl socotesc destul de deștonic pentru departamentul său. Astăzi, mai puțin de cât mâine — și mâine mai mult de cât azi, pâine ne va trebui, — iar nu podoabe deșarte și armată de funcționari incapabili și nărăviți. „Siguranța apărării sociale, nu mai e acum în carabinele jandarmilor, ori în puștile soldaților, ci în știința de a procura populațiunei, mai cu seamă acelei sărace, puțința de a trage cele mai mari foloase din slabele lor resurse și de a le asigura cea mai bună întrebuințare a veniturilor lor”.

Sântem o țară cu două clase de oameni. Sus, în cea mai mare parte, s'au urcat prin moștenire întrigii și artificii, superficialitatea și egoismul. Jos, au rămas întunericul, munca și bunul simț! Ca singur venit din care trăim toți, nu avem de cât ca îndată după pace, să ne fi ocupat mai întâi de nevoile agriculturii, singurele prin cari se puteau micșora lipsurile de prima necesitate — fie măcar și în parte.

Trecutul nostru politic de salturi nepregătite, ar fi trebuit să ne învețe cum să ne conducem astăzi pentru asigurarea viitorului economic, care este totul în viața popoarelor. Bătrânii noștri ne-au dat o constituție din cele mai largi. Ei au rămas neuitați și cu drept cuvânt, desființând iobăgia și dezgrădindu-ne mișcările prin libertățile ce ne-au dat. Dar

drept vorbind, care sătean a încetat de atunci, să fie mai iobag și la mai mulți stăpâni, sub alte forme, dacă educația politică nu i s'a făcut și instrucție nu i s'a dat? Stă în por-nirile firești ale omului, ca sub ori-ce formă de guvern și ori-cari ar fi cărmuitorii, să nu păzească libertățile acordate, dacă populațiunea interesată nu se solidarizează ca să și le apere. Așa fiind, de unde puteau ei, cari nu știu a citi — să știe până unde se întind drepturile ce li s'au dat și unde încep datoriile?

Ținuți de secole, departe de viața publică și sloboziți deodată la vot obștesc, de ce să ne mirăm că mulți dintr'în-șii și-au plecat urechea la șoaptele și intrigile turburătorilor și s'au adoptat de reprezentanți, lipsiți de toate acele însușiri, ce se cade să aibe un reprezentant al națiunii -- mai cu seamă pe aceste vremuri, când pe aceste temelii trebuie să ne așezăm casa?

De bine, — de rău, partidele vechi le-au dat pământ. Sătenii în dragostea lor de dânsul, cred că dacă l'au obținut, starea lor s'a îndreptat! Firește că ei muncind de acum în-colo proprietatea lor, își simt sufletul mulțumit că și-au în-deplinit visul, și își vor îndoii activitatea ca și iubirea de țară. Cărmuitorii cei noui, trebuie să fie mai prevăzători și să nu se culce pe urechea că ei au fost aduși la putere pentru o-chii lor. Au fost aduși spre a desăvârși noua operă econo-mică; căci din acea strachină goală, ce se numește pământ, sătenii nu-și vor putea întreține familiile și plăti dările ce li se vor pune, dacă nu au cu ce'l munci. Și apoi, tot slabă va rămâne producția pământului, dacă nu vor fi învățați și cât mai degrabă, cum să'l lucreze mai bine decât o fac — și cum să exploateze în folosul lor, toate ramurile ce atârnă de producția agricolă și economia ei.

Nu expun starea ce s'a creiat sătenilor, nici ca să cri-tic, nici ca să ațat; dar mă cred dator să fac să reiasă, că ru trebuie să se mai urzească și viitorul pe acelaș bălîgar, care prin fermentațiunea continuă, putrezește.

Cei ce ne conduc trebuie să nu uite că ridicarea morală.

și materială a sătenilor, este pentru noi toți, nu numai o datorie de recunoștință, ce trebuie să le purtăm, dar că ea se mai impune și de către cea mai inexorabilă rațiune de Stat. Din ce s'ar întreține statul, dacă producțiunea agricolă ar fi mai mică decât cheltuelile ce le are de făcut și decât anuitățile ce are de plătit? Dar când un an sau doi de secetă, ar nimici cu totul recoltele? Nu va fi silît să mai și hrănească pe acei dela cari speră să încaseze?

Am ajuns la o răspântie când trebuie luată o hotărâre înțeleaptă și decisivă. Cu desființarea culturii mari, isvorul veniturilor noastre din agricultură, a devenit problematic, pentru atât mai mulți ani, cât vom sta nepăsători la netezirea cursului lui.

La întrebarea cum să-l netezim, fiecare va răspunde cum îl taie capul. Susțin totuși că, precum s'au întins până acum în țară aproape numai viciile străinilor cu spoeli de fond, așa ar trebui să fie găsiți de aci înainte toți aceia cari nefiind buni pentru dânșii, cu atât mai răi sânt pentru alții, căci destul ne-a stăpânit minciuna — să mai fim și pozitivi,

Ca program de lucrări prezente, pentru curățirea isvorului de venituri din agricultură, eu nu văd altul mai eficace și mai expeditiv, decât introducerea sistemului intuitiv în practica agricolă și economică a sătenilor, pentru că ei sunt cetățeni deja formați ca vârstă, pe cari nu-i mai poți întoarce la educația familială și nici la abecedarul din școală — precum iarăși nu-i poți lăsa ca din ignoranță să nu știe satisfacă greutățile vieții și datorțiile cetățenești. Cu acest sistem bine condus și cu o administrație pârintească, săteanul nostru, deștept din fire și primitor de orice i se dovedește bun, în scurt timp se va scutura de toate erezurile ce are. Va uita rănilă trecutului și va învăța să aplice, în exploatarea meseriei lui, tehnica ce i se va explica în conferințe și practicile din câmpurile de experiență,

Numai atunci a-și privi viitorul agriculturii noastre asigurat, când a-și vedea instalați în fiecare comună rurală câte un maestru instruit și experimentat în arta de cultură a

pământului, a pomilor fructiferi, a legumelor, a păsărilor, a creșterii și îngrijirii vitelor — nu pe islazurile comunale, unde'i trimit inconștient reformatorii, ci la grajduri cu furaje artificiale. Afară de aceste roade ca să fie cultivate, nu numai pentru îndestularea casei, ci și de vânzare, e o nenorcire să vezi pe mulți dintr'ânșii, stând toată iarna prin cafenele și cârciumi, jucând cărți în loc să li se deschidă o ocupație, atât lor, cât și femeilor, prin țesături și mici industrii casnice,

Paralel cu aceste învățături, cari degrabă vor îmbunătăți starea lor materială și vor împinge către dorința de mai bine, de ce bunăoară sătenii să fie supuși la lăcomia ascunsă a unor Bănci administrate efectiv de alții, când pot prin indemn și ajutor să-și creeze singuri aceste Bănci de credit prin asociațiuni locale și mutuale, cari să fie conduse numai de dânsii, fără nici un amestec al nici unui salariat de stat?

Și zic aceasta, fiindcă văd cum ori-ce dispoziție se ia în scopul de ajutorare a sătenilor, se transformă în mâinile slujbașilor Statului, într'o tarabă de folos personal. Dau două exemple dintre toate recente și concrete: Cu ocazia împunerii la o taxă pe vagon a cerealelor destinate la export, guvernul în considerație că Dobrogea a fost cu desăvârșire devastată, a acordat unei cantități de cereale produse de dânsii, favoarea ca în loc să plătească imediat în numerar acea taxa pe vagon, Statul să o reție dela fiecare producător devastat din despăgubirile de război. Atât le-a trebuit, și ca lupii s'au repezit toți tovarășii și favoriții Băncilor însărcinate cu aceste operații, să cumpere toate bucatele sătenilor ce veneau pentru vânzare la oboare, pe prețuri mai mici, ca să le vândă apoi ca produse de dânsii, pe prețurile de export și cu taxele amânate,

Iată cine a profitat de ajutorarea acordată dobrogenilor devastați, frustând și Statul și pe ceilalți plugari, întru cât cantitățile de cereale ce au vândut n'au fost produse de dânsii, decât în mică parte, — iar din despăgubiri nu se știe

dacă aveau atât de primit. În tot cazul, nu puteau primi aconturi din despăgubiri numai unui, pe când mulțimea de fapt n'a luat nimic,

Al doilea exemplu: Tot guvernul publicase pe toamnă, că oricărui plugar, care va semăna grâu, Statul îi va împrumuta câte 500 lei de hectar, ca să-l recolteze. Alaltăeri un plugar dela mine din sat, s'a dus cu certificat că are însă-mânțate 20 hectare de grâu și a cerut să i se împrumute suma promisă. Aflând că el mai are și alte 100 hectare de arătură pentru semănături de primăvară, 14 cai, 2 vaci, căruțe, pluguri, etc. i s'a cerut ca pentru aceiaș sumă, ce se cădea să-i împrumute numai pentru grâu, să-i mai amane-teze încă și tot acest inventar. Omul a preferat să-și vândă doi cai dela plug, ca să-și facă treaba.

Astfel cînstesc funcționarii angajamentele luate de Stat și deaceia nimeni nu se mai încrede în făgăduelile lui. Rămâne dar să ne servim noi singuri cum om putea, tot așa cum au făcut sătenii din Danemarca, cari tot astfel, speriați fiind de mizerii, încetul cu încetul și-au făcut singuri, prin asociațiuni locale și mutuale, Bănci de credit, cooperative de producție și cooperative de consumațiune, toate administrate numai de dînșii, fără nici un amestec al nimănuî. Mulțumită acestuî sistem, sătenii de acolo s'au putut înălța la o culme de proprietate, la care alții n'au putut ajunge până acum.

Pentru primele capitaluri trebuincioase la înființarea acestor arme economice atât de folositoare, mijlocul ar fi găsit, dacă ocărnuitorii noștri s'ar hotărâ să ia taurul de coarne și să impuie cu 80-99 la sută toate câștigurile ilicite, dela preparațiunea războiului și până în prezent, cari să se dea în despăgubiri celor devastați, obligând pe aceștia, ca pentru 10 la sută din numerarul ce li se va cuveni din despăgubiri, Statul în loc să le plătească în bani, le va plăti în acțiuni de acestea, cumpărate pe numele lor.

Dar degeaba mă uit și aștept să văd răsărind ceva care să-mi liniștească frica de viitor, Am trăit toți din belșug și

prin artificii, fugind de muncă și de învățatură și alergând după petreceri și câștiguri ușoare și ne vine greu acum să renunțăm la aceste privilegii, ca să muncim și în binele altora. Și ce e mai trist, e că lumea aceasta nouă, în care ne pusesem cu toții nădejdea, în loc să caute a face prosperitatea tuturor, printr'o legătură a intereselor generale, s'a abandonat patimilor, în văzul și răsul lumii întregi.

Către toți cetățenii

(„DOBROGEA JUNA“ No. 159 din 3 Mai 1923)

Țara noastră e bolnavă. Și e bolnavă nu atât din cauza suferințelor și a pagubelor unui războiu, care deși nu a fost pregătit și bine condus, totuși ne-a dat întregirea neamului—ci pentru că moralul populațiunii este molipsit de feluritele vicii ale acelor politicieniști, cari incapabili să se impună prin acte de folos general, s'au dedat numai la zăzani și la supra-licitații, spre a obține și a se menține la putere.

Câtă vreme aceștia își plăteau risipele din averile fabuloase ce țara moștenise din moș-strămoși, ele nu s'au prea băgat în seamă. Astăzi toate acele averi sunt tocate și în datorii ne-au îngropat, iar poporul nu mai poate suporta atâtea asupriri și atâtea lipsă de rânduială.

Plugarii muncesc puțin—pentru că li se ia tot rodul, iar elementele ușoare au părăsit cu totul munca și și-au făcut o meserie din acea așa zisă „politică“ inaugurată de liberali, care consistă în a exploata totul, în folos personal.

Rezultatul îl vedeți. Incotro ne întoarcem gol, sărăcie și jale—lux, petreceri și averi la cei cari fură—și nici măcar pâine și-a pă la cei cari muncesc. Așa urmând, multă vreme nu va trece, până ce bolșevismul mai întâi — și apoi vecinii, să ne înghită.

Cetățeni! Când ne-am văzut unificați, nimeni nu era mai fericiți decât noi. Uitasem toate suferințele, Ne rădeam de toate pagubele. Grațiam până și pe dezertori, gândindu-ne la cât de strălucit viitor ne vom crea. A fost un vis !.. Iluzii

ne-am făcut ! Abia acum vedem limpede, că duşmanii noştri cei mai mari, suntem noi înşine,

Dela pace şi până astăzi, din rău în mai rău am mers. S'a dărâmat—s'a risipit şi s'a ars tot ce mai aveam, fără să se fi zidit decât ; biruri, hoţii şi desfrânări. Toţi apaşii domnesc astăzi. Toţi tâlharii jefuesc şiucid ziua 'namiază mare—şi nimeni nu se găseşte să destrame firele acelor ȧsături, în cari această ceată de îndrăzneţi, ȧn ȧra legată şi ferecată, ca s'o stăpânească.

Au căzut Impăraţi. Au fost goniţi Regi. A plecat Ti-grul. S'a dus Cretanul. Harta lumiei s'a schimbat. Şi noi păstrăm mereu ca pe nişte moaşte tirania unor empirici venali, cari usucă şi iarba unde calcă,

Pretutîdeni, lumea toată judecă astăzi pe fiecare după faptele lui. Noi, tot în mînciună şi spoeli credem, Nicăeri nu se mai pun azi în slujbe şi demnităţi, decât oameni anume pregătiţi şi încercaţi.

Noi, tot cu agenţi electorali şi cu samsari le umplem, Mergând mereu aşa, cine sunt vînovaţi de starea pe care nepăsarea noastră a creat-o ?

Fiirec şi de interes este ca atunci când un popor are norocul să cadă pe o cârmuire părintească, să şi-o păstreze cât mai mult, ca să-i dea şi ei timpul să facă tot binele ce poate, Dar când un guvern este produsul unui partid, a cărui putere nu stă în altceva decât în siluirea celor nevoiaşi şi în cumpărătoarea celor cari se vînd, ce bine poţi aştepta de la dînşii ?

Strigă liberalii cât le ȧine gura, că tot ce s'a făcut în ȧra aceasta, dînşii au făcut. Uită însă, că pe atunci partidul şi guvernul liberal era condus de : Goleescu, Cămpineanu, C. Negri, Ghica, Cogălniceanu şi alţii, ale căror fapte nu se pot confunda cu ale acelora cari i-au urmat la conducere. Deosebirea e atît de mare între idealul şi actele unora şi ale celorlalţi, ca între lumină şi întuneric. Pe când aceia s'au ruinat muncind şi cheltuind pentru ȧară, până ce mult regretatul Negri, fost ministru la Constantinopol, ajunsese să

facă serviciul de notar la sat, iar Cogălniceanu trăia din vânzarea mobilelor sale, aceștia după ce au rămas de capul lor, singuri stăpâni să aplice legile făcute de predecesorii lor, și-au adunat comori, prefăcându-le în marfă de vânzare.

De ce folos ne a fost Constituția ?

Votul universal, incuviințat, de toate partidele, ce este decât o ficțiune ?

Improprietărea sătenilor n'a fost iarăși mijlocul de a-și mai procopsi partizanii, când pământurile în loc să se distribuie adevăraților săteni plugari, s'au împărțit la toate hanalele și la orașenii de alte meserii ?

Carte, cum era să învețe sătenii, dacă corpului învățătoresc în loc de salarii suficiente cu gradații pe loc, i-au dat libertatea să mai ocupe și alte posturi lucrative și politice, spre a-l supune cu desăvârșire ordinelor lor de club ? Guvernul numește dela sine revizori, diriginți, directori și inspectori, fără nici o normă de capacitate profesională primită din mâna colegilor lor din învățământ.

Din armată și justiție n'au gonit dânșii nedreptățind toate valorile, cari întrețineau fala Neamului ?

Prin cumpărătoarea de partizani, n'au împins dânșii toate elementele ușoare să părăsească munca și să alerge după slujbe și demnități spre a le trafica ?

Prin centralizarea în mâinile lor — murdare și nepriecute — a întregii economii naționale, n'au făcut ca nimeni fără voia lor, să nu se poată mișca în nici o direcțiune ?

Sătenii după pace mureau de foame, ei importau vapoare peste vapoare cu mărfuri de lux. Sătenii n'aveau locuințe, n'aveau vite, n'aveau unelte cu ce să lucreze și în loc să-i ajute cu banii lor din despăgubiri, s'au năpustit pe dânșii ca niște fiare sălbatece cu atâtea dări și taxe, cari și astăzi trec peste întreaga lor producțiune. Ce pot ei produce din 5 hectare de pământ, cu sistemul lor primitiv de lucru al pământului ?

Ca să completeze ruina țării, dela agricultură au trecut la celelalte.

Comerțului i-au tot lăsat sânge, până l-au trecut la Băncile lor.

Păcura au tot redus-o, până au cumpărat-o ei și ai lor.

Lemnele putrezesc prin păduri și fabrici, fiindcă nu se pot transporta.

Pescuțul? Au pus mâna și pe el și de atunci ori înghiți aur, ori înghiți pește, e tot una.

Pe lângă toate astea, mai au și ideea ingenioasă că scumpind drumul de fier, va produce mai mult — și nu știe bieții chinezi, că tocmai pe dos este. La nevoie mai lesne se întovărășesc agricultorii și-și cumpără camioane și astfel scapă și de furtișagurile cheferiștilor.

Însfârșit, creditul de altă dată al țarei, l'au înecat și pe el în discreditul liberal.

Când dar din trândăvia oficială s-au pierdut și veniturile vechi, din cari de bine de rău trăiam; când nici una din mulțimea de bogății ce are țara n'a fost pusă în exploatare pentru crearea de venituri mari — și când din tot ce plătim statului, el nu ne-a dat nici un fel de înlesnire ca să producem, cum să mai sperăm în vre-o îndreptare?

Luăți seama voi cei mai tineri! Sărăcia și anarhia în care ne-au târât acești inconstienți, voi și copiii voștri o s'o ispășiți. Nu mai ascultați de minciuni și făgădueli căci ele sunt numai mijloace de a vă desbina, ca să poată prăda. Nici o dată de când e lumea, munca fără capital n'a putut trăi și nici vigoarea n'a putut înlocui experiența. Numai când ele merg împreună, sprijinite pe solidaritatea cetățenilor, nevoile obștești se pot satisface și guvernele vitrege se pot dărâma. Nu siliți Istoria să scrie cu dispreț — că viteji, cari în luptele de unul contra cinci, desbrăcați, numai în cămăși, mușcând cu dinții și lovind cu paturile puștilor, au reurtat faimoasele victorii dela Mărăști, Oituz și Mărășești, și întorși acasă, n'au mai fost în stare să sfărâme niște rugini de lanțuri, prin cari de atâtea zecimi de ani li se stoarce munca și li se împiedică propășirea!

Ca să-și legitimeze abuzurile, invocă mereu „interese de Stat”. Dar oare, mai avem noi un Stat în adevărata accepțiune a cuvântului, când toate puterile dintr’insul au devenit proprietatea unui partid? Denumirea de Stat știm că cuprinde trei factori, fiecare cu un rol deosebit și mărginit. Națiunea, Corpurile legiuitoare și Guvernul, Dacă guvernul acesta prin forță și fraudă și-a însușit drepturile celorlalți doi factori, numindu-și corpuri legiuitoare și ticluindu-și legi, decrete și ordonanțe după plac, — unde mai este atunci acel Stat condus de cele trei puteri și cum se mai poate cere Națiunii — jefuită de drepturile ei — să întrețină și să respecte samovolniciile unui guvern de uzurpători — guvern care el singur și-a tăiat ori-ce legături cu dânsa și cu legile pe cari ar fi voit să le dea? Păcat că nu se deschide un concurs de scamatori, Europa ar învăța multe dela dânsii!

Cetățeni! Ca plugar spun lucrurile pe numele lor, fără patimă, dar adânc măhnit. Vinovată, firește, este cărmuirea, de halul în care ne-a adus — dar mai vinovați sântem noi de felul cum ne-am lăsat să fim guvernați și administrați. Ar fi trebuit să știm cel puțin atât, că mersul unui popor nu se încredințează ori și cui, Că dreptul de a legifera, implică nu numai cunoștința specială, dar și cinste și patriotism, și că întreagă acțiune guvernamentală, trebuia priveghiată pas cu pas de către cetățeni, ca să nu iasă din cadrul pe care l’au mărginit legile. Abdicarea noastră dela aceste datorii, vedeți unde ne-a adus? Un pas încă pe drumul acesta și nu vom mai fi decât ceea ce suntem astăzi de fapt, niște simpli salahori ai vechililor noștri!

Vreme nu mai este. Poftele fierb și foamea e oarbă. Gândiți-vă la țara copiilor voștri. N’o lăsați să piară jertfă incapacității și a imoralității, căci din toate părțile ei, dușmanii stau cu ochii pe noi.

Țara fericită

(„DOBROGEA JUNA“ No. 189 din 28 August 1922)

Toți cântă, joacă, fură și petrec. Puțini își dau seamă de căderea la care se împinge țara, prelungindu-i-se agonia într'această atmosferă otrăvită de fățarnicia și incapacitatea cârmuitorilor,

Politicianii, în marea lor majoritate se pot mândri, că prin sistemul ce au întrebuițat de a cocoșa și îmbogăți cu din sarcinile și banii publici pe toți nepregătiții, au putut să desființeze toate instituțiile, prefăcându-le în tarabe de precepuți.

Mijlocul întrebuițat de a transforma conștiințele în mărfuri de vânzare, nici ingenios, nici demn, li-a putut folosi lor, dar a omorât în țară : Cinstea, Cumpătarea și Dragostea de muncă, calitățile strămoșești ale neamului.

Unii cred că curentul încă s'ar putea opri, — dar cine să o facă ? Spiritele ușoare s'au pervertit într'atâta și ambițiunile nulităților au crescut așa de mult, că cu toate sbuciumările prin cari am trecut în acești trei ani de pace, nimeni nu a răsărit nici din palate, nici din colibe, care să fie deosebit să pună rânduială.

Și de unde ar răsări, când țara nu a produs decât vorbăreți fără nici un fond și profesiune, când la școlile din Paris, din 1700 studenți înscriși, numai 31 urmau cursurile regulat ; când prin cele mai multe din familii, copiii nu pot învăța dela părinți, decât lux, petreceri și joc de cărți — și când școlile noastre dirijate mai mult de agenți electorali, nu fac decât să mărească numărul omizilor bugetare !

De altfel, probe s'au făcut și cu această lume nouă, trei ani de sbuciume pentru refacere și rezultatul a fost : cete peste cete de competitori de ministere și samsari peste samsari după învățelii, Până la dansii se fura cu perdea ; ei fac lucru pe față, — ba încă se și laudă. Eșirea lor la suprafață, ori cât de scurtă a fost, pe lângă că ne a costat, cine știe

câte miliarde, ne-au mai omorât și pe Tache Ionescu, cea mai radioasă stea ce lumina țara cu sfaturile ei. L'au bârfit, l'au chinuit și l'au blocat atâta, până l'au băgat în mormânt.

Vechi și noui, atâta știu în materie de economie politică : să desbrace o clasă de cetățeni, pentru a împăca amenințările alteia. Nici prin vis nu le trece să studieze felul cum să facă, ca să dezvolte de o dată întreaga economie a țării, înlesnind raporturile dintre toate clasele fără excepțiune, prin eliminarea asperităților, după cum de altfel este și firea lucrurilor ; ori câte piedici s'ar pune în înfăptuirea acestei opere, sunt iluzorii și păgubitoare atât economiei cât și solidarității naționale.

Din svârcolirile lor de astăzi, se vede ce-i roade mai mult : nu e dorința de mai bine, și groaza că în vistierie nu mai sunt bani și că străinii nu-i mai împrumută. Și în goană după alte isvoare, s'au năpustit iarăși pe biata agricultură, — această vacă blândă și lesne crezătoare. Fîrește, cum se putea ca lupii să nu miroase hoitul ? Ce altă bogăție mai are țara — și în ce ape mai liniștite se poate pescui mai ușor decât în acelea ale satelor, robite de Bănci și sugrumate de administrație ? Un singur stăvilar firesc mai aveau și ele până eri : pe cultivatorii mari ; i-au desființat și pe aceștia, asvârlindu-i pe drumuri, fără să le plătească nici pământul, nici arenda lui — tot așa precum desigur vor ruina mâine și pe micii plugari, prin dări covârșitoare și îngrădiri nesăbuite.

E îngrozitor cinismul și ipocrizia unora de a lovi totdeauna, tocmai în acei cari prin vorbă le aduc laude și prin făgădueli le promit mai multă sollicitudine.

Cu preparațiunea răsoiului, ca lăcustele se aruncară pe bieții săteni și nimic din ce aveau și ei prin case, nu le-au mai lăsat : bucate, nutrețuri, vite, căruțe, hamuri, îmbrăcăminte, unelte și până și căldarea de mămăligă le-au luat-o — pe când finanța și orașele te miri dacă au dat ceva. Mai mult : caii rechizionați de la săteni și prețuiți câte 2-300 de lei, neplătiți și aceia până azi, i-a vândut mai a-

cum câteva zile armata din Constanța pentru câte 3-4 și 5000 de lei bucata, în loc să-i înapoeze stăpânilor lor.

În pribegie : cine a avut vre-o grije de sătenii ? I-au lăsat pradă foamei și boalelor, de au îngrășat maidanele cu cadavrele lor.

După război, tot așa : de unde ne așteptam ca măsurii să fi fost luate pentru importarea de alimente, de îmbrăcăminte, de vite, de unelte și de semințe, toate elemente de producțiune, ne-au înecat cu parfumuri și mătăsării. Noroc cu Crucea Roșie americană, care ne-a scăpat copiii de foame. Pagubele ce au isvorât dintr'această neprevvedere neghioabă sau criminală, nu sunt numai suferințele îngrozitoare ale populațiunii, ci piedica ce au pus la cultivarea pământului, care singur prin produsele lui rezezi, putea ajuta și nevoile locuitorilor și cheltuelile Statului.

N'aș fi vorbit de acest trecut întunecos, dacă n'aș vedea că și viitorul se croește pe acelaș calapod. Toată lumea știe, afară de dâșii, că o țară ori cât de putred să fie de bogată, este expusă să piară, dacă la un moment dat agricultura ei nu-i asigură hrana; căci omului, înainte de toate hrană-i trebuie și această hrană nu i-o poate da decât numai agricultura. Și apoi, ce altă industrie, afară de agricultura mai există care să poată crea capital ? Nici una. În timpuri normale, din industrie s'au putut îmbogăți popoare : dar cu materiile prime trase din agricultură, fie a lor proprie, fie adusă din coloniile lor. Comerțul iarăși, nici el nu-și poate spori capitalul, decât cu câștigul ce trage din activarea circulațiunii produselor. Și pe lângă astea puțin lucru este că agricultura poate face față imediat nevoilor celor mai grabnice și dărilor zdrobitoare, de după război ?

Explicația imenselor foloase ce ea singură dă, constă în faptul că pământul din fericire este dintre toate instrumentele de lucru acela care se deteriorează mai puțin și se repară mai ușor și singurul care nu se poate distruge complet.

Când dar, ori cât de împietriți să fie, au pe conștiințele lor toate crimele ce au săvârșit asupra sătenilor pe tot

timpul dela 1916 și până azi, și când le este împus de către însuș interesul mișcării mașinei guvernamentale, ca să înlesnească și să desvolte cât mai mult această industrie, mai cu seamă astăzi când ea nu are de nici unele, tot pe agricultură și-au găsit să o împovăreze cu prețuri maxime, cu contingentări, cu taxe de export de câte 20000 de lei la vagon, etc. etc.?

Dar dacă plugarii pentru a le întoarce urgia cu care au fost și sunt tratați, s'ar hotărâ să nu mai are pentru viitor, decât numai atâta cât le trebuie pentru întreținerea familiilor lor? Pe cine va cădea furia infometaților? Cu ce și cine va răspunde de dezordinea pricinuită țării prin această hotărâre provocată?

Nu s'ar fi crezut astăzi în existența unei așa aberații — de aceea și eu, în durerea mea de român, dau un sfat :

Mergeți copii la școală ori la munca manuală și nu vă mai jucați de-a guvernarea. Nu toate muștele fac miere, Ați nenorocit țara !.

Gospodărie nu pot face decât gospodarii, iar nu politicianii de testea și funcționarii de teighea.

Către Săteni

(„DOBROGEA JUNĂ“, No. 125 din 3 Iunie 1921)

Voi știți, că o țarină năpădită de burueni, nu mai produce decât tot burueni, până nu o curățiți de ele. Ceeace sunt buruenile pentru bucatele, din rodul cărora ne hrănim, și trântorii printre albine, așa sunt politicianii nepregătiți și năvăliți printre oameni. Degeaba o țară întregă vrea să adune, căci cei răi o împiedică.

Câtă vreme numărul acestora era mai mic — și nevoile noastre mai puține, nevrednicia și risipa lor nu s'au prea băgat de seamă; astăzi însă, când toate avuțiile și le-au trecut în punga lor, când Stat și locuitori suntem îngropați în datorii, când din ce putem produce, nu mai putem trăi și

când din zi în zi numărul abuzurilor și al furturilor se tot înmulțește, cetățenii sunt datori ca uniți cu toții, să pună frâu acestor destrăbălați, cari după cum ne-au târât la ruină, tot așa ne vor duce și la peire.

Știm cu toții că oamenii fără știință, fără rost și fără conștiință de lucru ce întreprind, totdeauna aduc pagube; cu atât mai primejdioși sunt ei atunci însă, când și din fire sunt porniți să exploateze în folosul lor, însărcinările ce li s'au dat.

Aceste învățături deși există din firea lucrurilor, pe toate, rând pe rând, le-au răsturnat acei cari ne stăpânesc, mai întâi pentru a le negustori ei înșiși și apoi a momii și pe alții să vie cu dânsii. Si mulți — văzând că guvernul liberal ocrotește tâlhăriile; că toți s'au îmbogățit din necinste și că sătenii rabdă toate și cred în minciuni și făgădueli — au și făcut-o.

Mijloacele cu care dânsii ademenesc, sunt multe și de toate felurile, dintre cari, intrigă, bârfelile — iar cumpărătoarea celor ce se vând pe slujbe sau daruri, este cea mai răspândită. Si ciudat este că și mai mulți oameni de bine cad în cursele lor, fără să țină seamă că prin hatărurile lor, își fac singuri cel mai mare rău, căci prin puterea ce le-o dau, ei apoi jefuesc Țara și pe dânsii.

De pildă, dacă consiliul comunal nu e bun, comuna suferă! Și cine e comuna? Sunteți voi! Dacă deputații și senatorii ce alegeți, sunt tovarășii guvernului, ei fac legi cari vă asupresc. Și cine suferă de împilările și piedicile la cari ele vă supun? Tot voi! Dacă mulțimea slujbașilor necinstiți vă jefuește și vă șicanează, cine plătește pagubele? Iarăși voi!

Cu așa îngăduințe nesocotite din partea voastră, unde vreți să ajungeți?

Nu vi se pare destul că aproape tot ce produceți din munca voastră, vi se ia pe impozite, taxe și bacșișuri? După care dreptate pe voi plugarii vă obligă să hrăniți în paguba voastră orașele cu pâine eftină, pe când tot pe voi vă silesc

să plătiți scump mărfurile de cari aveți trebuință ? Pentru ce dar, bucatele ce produceți, să fie oprite la export și nu vi le plătește cu prețul ce au în străinătate — ci cu o jumătate din prețul ce fac ei, după plac ? Și de ce nici până azi nu s'au confiscat averile furate de îmbogățiii de rășboiu, pentru ca dânsule să vă despăgubească de pagubele ce ați avut din rășboiu ?

Sunteți marea majoritate a Națiunii, Cu numărul și dreptul politic ce aveți, la cele dintâi alegeri generale, puteți prin votul vostru, dacă e bine chibzuit, nu numai să desființați toate aceste bande așa zise politice cari vă mistuesc munca și vă întunecă mîntea, dar mai mult : să împuneți ca dările ce plătiți să fie cheltuite, nu pe procopseli de tovarăși — ci, numai pe lucruri gospodărești, din cari să folosească Națiunea întreagă. Pentru ce nu faceți aceasta cu un ceas mai înainte, decât să vă bociti ca babele unii la alții ? De ce să tot încredințați soarta voastră și a copiilor voștri pe mâna unor năravii cunoscuți, cari totdeauna cu vorba v'au mângâiat și cu fapta v'au apăsă ? Vă sperie ziceți cu amenințările și cu pagubele ce vă pot aduce ? Dar bine, ce fel de cetățeni sunteți voi, dacă vă lăsați înfricoșați de vechilii voștri, pe cari îi plătiți ca să vă slujească, iar nu să vă robească ? Și apoi, dacă fiecare din voi în parte, nu se poate apăra de abuzul lor, de ce nu vă uniți cu toții cum au făcut toate celelalte bresle : ingineri, avocați, negustori, meseriași până și hamalii, cari dacă unul din interesele lor e lovit, cu toții sar de îl apăra. Astăzi numai voi plugari ați mai rămas răsleți între voi — ba încă vă mai și prigoniți unii pe alții ! Carte nu știți, pentru că nu v'au învățat, deși plătiți școlii de 50 de ani. Dar, măcar ca gospodari, cum de nu vedeți că nimeni dintre aceste lăpitori nu ar mai putea suge din voi, dacă n'ați fi desbinați ?

Până și cu improprietărirea voastră de acum, ei au înșelat și pe Stat, și pe proprietarii mari și pe voi ! Pe Stat, fiindcă cei mai mulți dintre proprietarii liberali, pe dată ce au fost vestiți într'ascuns pe șefii lor, de timpul în care vor

aduce în Cameră spre votare legea de expropriere, unii dintr'înșii și-au vândut îndată moșiile cu prețuri întreite decât făceau, la Casa Rurală administrată de dânșii, iar alții și-au trecut moșiile pe alte nume, în loturi de câte 100 hectare, ca să nu poată fi expropriate. Pe ceilalți ptoprietari de bună credință, i-au sărăcit cu prețul ce le-au fixat asupra pământului expropriat. În Dobrogea le-au prețuit hectarul în mijlociu cu 1000 de lei, plătit în hârtii cu dobândă de 5 la sută pe an, hârtii cari în țară se cumpără cu 470 de lei scăzuți mia, iar în străinătate nu se primesc. Făcând socoteala tuturor acestor scăzăminte și ținând seamă de valoarea leului de azi, pe care străinătatea nu dă decât 2 jum. bani, prețul pământului expropriat se reduce la 11 lei și 75 bani vechi: adică trebuie să dai 20 de hectare de pământ expropriat, ca să poți cumpăra un rând de haine! Dacă cel puțin din acest jaf ar fi folosit sătenii, încă proprietarii ar avea o mulțumire sufletească, convinși că prin jertfa lor au ridicat clasa plugarilor, cari în răsboiu au luptat vitejește, înghețând de frig, murind de foame și secerați de tot felul de boli neîngrijite; dar nici aceasta nu s'a făcut, căci hectarul luat de veci proprietarilor pentru câte 470 lei noi, sau 11 lei și 75 de bani vechi, dânșii fără rușine vi-l închiriază astăzi în numele Statului pe câte 2000 lei anual!

Vă spun acum, cum v'au înșelat pe voi. În proprietarii cari nu sunt liberali au dat cu toporul, iar pe voi vă chinuesc mai îndelung, ceea ce este și mai rău.

Mai întâi, n'au ținut nici o seamă că sătenii de când cu pagubele de războiu, nu mai au inventar suficient, ba încă cu seceta de astăvară mulți dintr'înșii mor de foame: căci cu tot ce câștigaseră anii dintâi după război, abia și-au construit și reparat locuințele și au cumpărat câte o vită și unealtă și încă și aceasta, mulțumită d-lui Mecu, Director al Cassei de gaj, care prin influența sa la centru și patriotismul de bun român, a putut obține sume importante pentru împrumuturi în acest județ.

Apoi nu trebuie să uitate că sătenii, cu plugăria lor pri-

mítivă, din 5 hectare nu pot produce lucru mare și nici nu i-au învățat meșteșuguri de iarnă. Și atunci, sărăciți de războiu, îngropați în datorii, zăpăciți politicește de demagogi, lucrând numai 4-5 luni de zile pe an, ce pot ei produce peste întreținerea și riscurile lor și dările nesocotite, pentru ca să poată plăti la ce au fost împuși?

Felul chiar cum s'au împărțit pământurile, pe hatăruri și bacșișuri la toate haïmanalele și oameni de alte meserii, nu sunt decât mijloace de a micșora producțiunea țării și de a otrăvi satele cu toate viciile orașelor. De aci se vede că între interesul agriculturii generale a țării și între interesele politice de gașcă, guvernul a preferit să satisfacă pe al lor crezând că: deși sub dânsii toate celelalte grupări politice au votat pentru expropriere și împrăștiere, numai lor o să li se atribue aceste legi.

Atât sunt de orbi și de lacomi în prelungirea stăpânirii lor, încât au crezut că sătenii nu-și vor face socoteala între valoarea pământului ce li s'a dat și între ce dânsii pentru dânsul cer.

Să facem nițică socoteală: Li s'au dat 5 ha. de pământ. Cât a plătit statul hectarul proprietarilor? Câte 470 lei, pe când sătenii îl plătesc câte 800 de lei, cari, înmulțiți cu 5, fac 2350 lei. Apoi impozite fiscale și comunale; taxa de export pe vagon la grâu 20.000 de lei și la în și rapita câte 30.000 lei; rechiziții interne pe prețul jumătate al bucatelor, decât se plătește în străinătate; taxa de obor, de samsari, de Camera de comerț; de cântărit oficial; de hamali, scumpetea traiului și a uneltelor și pe deasupra bacșișurile trantorilor de tot felul, pentru fiecare mișcare ce vor face. Insumați toate aceste dări și veți vedea cum într'un singur an plătiți de 5-6 ori valoarea pământului ce vi s'a dat.

Fiindcă până acum v'am mâhnit, să vă fac să și râdeți de nepriceperea acestor bieți cârmuitori:

Ca să colonizeze Dobrogea, au adus coloniști dela munte, la mare, dela umbră la arșița soarelui și dela țuică la apă sărată.

Au uitat se vede experiența cu veteranii.

Ferește-ne Doamne de mai rău

(„Dobrogea Jună“ No. 298 din 2 Decembrie 1922)

Dela bătrâni ne-a rămas o zicătoare care spune că : „Unde nu e cap, vai de picioare“. Și așa este. Conducătorii inzestrați de natură, pregătiți de școală și cu experiență de oameni și de lucruri, nu avem și nici n'o să avem, câtă vreme alegătorii, ei însiși, nu se vor convinge că prin hatărurile ce fac, orî bacșișurile ce primesc, își vând și prosperitatea lor, și pe a țării.

Astăzi, în zadar cauți printre toți aleșii votului universal, oameni cu însușirile cerute pentru sarcina de a conduce Statul; căci nu s'au strecurat decât un Istorîc îlustru și un general mare. Nu pot vorbi de fruntașii provinciilor alipite, pe cari până acum nu-i cunoștem la lucru, A doua serie sunt nărăviții de toate culorile și de toate combinațiile, cari s'au înmulțit ca spuza, de când văd că întrigile prind și minciunile au crezământ în massa acestui popor, ignorant de drepturile și interesele lui. Vin apoi, cămătarîi din burgeziimea satelor, cari pentru un nimic, ridică și mâini și picioare, chiar și când li se cere să voteze că e ziuă, atunci când e noapte.

Când reprezentanțele naționale de suprem control, sunt astfel alcătuite, de ce ne-am mai mira că Statul, care în numele interesului general, a luat conducerea și apărarea intereselor obștești, s'a sustras dela această obligațiune și numai slujește decât interesele particulare, prin parțialitatea măsurilor, împărțirea resurselor și amânarea fără sfârșit a tuturor lucrărilor de utilitate publică ?

Insuficiența, sau reaua credință a conducătorilor ce avem i-a dus și mai departe ; căci după cum se vede, ei consideră țara ca fiind încă și astăzi în răsboiul petrecut, în care abuzul oficial, împodobit de pretexte pompoase, își putea însuși după plac tot avutul cetățenilor.

Firește, și pacea e un fel de război ; dar nu unul de

exterminare între diferite popoare, ci un războiu economic, liniștit și loial, în care fiecare dintre cetățenii aceluiaș Stat, luptă prin muncă onestă ca să-și sporească averea, spre a o preface într'o viață mai dulce, în cultură de spirit, în independență și în protecțiune pentru țară, de ce favoare și toleranță pentru unele clase și împilare și iar împilare numai pe agricultură din care trăim? Funcțiunea statului nu este aceea pe care o practică el, de a-și distruge resursele, căci din distrugerea nesocotită ce face azi, mai întâi el se va resimți mâine; din contra, cea mai înaltă funcțiune a statului, este de a apăra virtuțile conservatrice ale națiunii, contra egoismului particular; pentru că după vigența ce el depune într'această apărare, se măsoară stîmă ce merită să i se dea, ori trebuința de a fi schimbat.

Unde s'a mai văzut ca singur primejdul să-și taie craca de sub picioare, ca să cadă în prăpastie? Cine s'a putut gândi că pământul poate produce fără muncă și că munca nu are cheltueli, pentru ca statul pe de-a gata și după plac să ia pentru dânsul întregi produsele muncitorilor? Și când asta? După un război din care altă clasă de samsari și de dezertori prin fraude și comerț ilicit, s'a îmbogățit, pe când plugarii chinuți pe front și bătând pe dușmani, au eșit dintrînsul goi și muritori de foame!

Și nu exagerez când zic că, statul, prin noile impuneri și taxe, a confiscat tot produsul plugarilor. Prin sporirea foncierii, chiria anuală a unui hectar de pământ s'a urcat la 300 de lei din 40 cât era, normă după care Statul, ca să poată jefui pe proprietarii mari, a socotit prețul de răscumpărare al pământului expropriat. Un cal sau boi, nu poate cumpăra astăzi săteanul fără 5, 6 și 7000 de lei; o căruță ordinară 9000 de lei; o pereche de hamuri 3 și 4000 lei; un plug cu o brazdă 1800 de lei; o secerătoare simplă 10.000 de lei; o sapă 70 de lei. Ziua cu palmele 120 de lei și mâncare. Hectarul de arătură 3-400 de lei; acul de seceră 550 de lei. O cămașă 70 de lei; o pereche de opinci 150 de lei; o pereche de bocanci 700-800 de lei etc, etc. La a-

ceastă ridicare de prețuri cu de 30-40 de ori mai mult peste cele dinainte de război, pe cari sătenii a trebuit să le plătească, ei se consolau că și prețurile produselor lor se vor ridica în aceeași proporție -- și se ridicaseră, dar, când să le vândă, se pomenesc cu Statul că le percepe o taxă de 20000 de lei la vagon, adică 50% din valoarea produsului. Auziți mă rog taxa de 50% asupra valorii produselor, osebît de celelalte dări de tot felul!

Dar pentru numele lui D-zeu, pe ce tărâmurî or fi trăind oamenii așa, prin noroi, prin stele, sub pământ, ca să nu cumpănească nimic din ce fac? Auzi îndrăzneală! Auzi aberație! După ce dețin de ani de zile banii ce li se cuvîin din despăgubiri de război, de sunt siliți oamenii să se împrumute cu alții ca să-și facă un inventar cât de sumar spre a putea produce; după ce i-a solicitat făgăduindu-le Marea și Sarea ca să are cât mai mult cu toată scumpetea materialelor trebuitoare culturii pământului; tocmai când și plugarii se duc să-și vîndă produsele ca să-și ramburseze cheltuielile și munca de un an, iată pe Stat că le ese cu parul la drum, cerându-le punga ori viața! Ei nu, de sigur, sunt bolnavi. Nu este faptă de om sănătos, care dela o singură clasă să îndestuleze toate nevoile financiare ale statului; căci la urma urmelor, tot plugarii și nu comerțul plătește și taxele exorbitante ce statul percepe asupra mărfurilor ce se importează și tot de pe spînarea lor se încasează și avantajele ce se acordă industriei locale.

Nu'mi place să mă fac vechilul altora, de când dobrogenii pe cari i-am slujit cu credință o viață întregă, m'au răsplătit cu atâta ingrătitudine; dar, mă revolt și este peste puterile mele ca să nu strig și să nu țip, contra jafului fără nume ce vād că se comite asupra plugarilor, singura clasă ce se mai poate numi români și în care nădăjduim.

Totuși, crimele ce fac, ori cât de îndrăznețe și de neocotite sunt, nu trebuie să ne mire. De o sumă de ani, această organizație comercială cu firmă de partid politic, lucrează la umbra apatiei și a îndeferenței generale, ca să-și

creeze o stăpânire desăvârșită asupra poporului și nu de ochii lui, astăzi când a dobândit-o, va renunța la dansa și la câștigurile ce obține printr'insa cu toate făgăduelile înflorite și însinuante ce dă.

Un singur mijloc ar fi ca, națiunea să se scuture de jugul ce o ține încătușată de atâtea zeci de ani și nu o lasă nici să moară, nici să trăiască, Prin mijlocul acesta, s'ar tăia poftele de mărire și tuturor celorlalte păsări de pradă ivite după război, cari fără nici un capital moral, sau intelectual aspiră și ele să ne governeze. Acest mijloc este: Reformarea moravurilor noastre politice, — o reformă într'adevăr ușor de spus, dar greu de făcut la noi căci, câtă vreme trebuie ca să reformezi niște moravuri deja intrate în sânge cari, au dat naștere și felului de politicieni ce avem?

Ignoranța cere timp, muncă și patriotism, ca să poată fi gonită dintr'un popor obicinuît de vremuri să cugete printr'alții și să muncească pentru alții. Tiranía i-a înăbușit o stare de servilism, în care a fost ținut. Spiritul de economie i-a fost ucis de repetatele devastări și continue asupra și în sfârșit, naivitatea de a judeca după vorbe și nu după fapte, strică și ea mult.

Și cu toate astea, trebuie să ne reformăm, căci până nu vom învăța și nu ne vom hotărâ să priveghem de aproape toate mișcările guvernamentale de sus și de jos, vom rămâne salahorii altora. Am rămas singuri dintre toate popoarele cari suntem conduși numai de bunul plac al deciziunilor, al regulamentelor și al decretelor arbitrare. Suntem singuri, cari plătim cu ochii închiși, risipele și furtișagurile tuturor netrebnicilor.

D-lor miniștri! Anul trecut prin reducerea prețului sub cost, ați împiedecat cultura grâului, de care negreșit veți avea lipsă pentru alimentarea populațiunii până la recolta nouă; luați seama, să nu vă treziți că anul viitor, în loc de export, să nu fiți siliți să importați și orz și ovăz.

Sunt plugar și știu ce curent ați creiat.

Clăcașii de eri și sătenii de azi

(„Dobrogea Jună“ No. 292 din 30 Decembrie 1924)

Ne revoltam, odată, că sub așezările vechi, sătenii lucrau zile de clacă boerilor și astăzi, sub regim de liberate și de vot universal, găsim firesc ca țara întreagă — sate și orașe — să muncească în permanență, numai ca să îmbogățească pe toți cari și-au părăsit munca, spre a negustori demnitățile și slujbele statului.

Am apucat claca. Pentru 22 de zile pe cari sătenii le lucrau boerilor, ei primeau: pământ cât puteau să are, pentru dijmă din zece, una; islaz de vite și livezi de fân; uscături din păduri; pescuit liber, și mai totdeauna mici împrumuturi de bani, fără dobândă.

Nimeni apoi, nu se putea atinge de sătenii unui boer, fără ca aceștia să fie apărați de dânsul.

Negreșit, moralicește, situațiunea lor era umilitoare, nefiind stăpâni pe mișcările lor — dar de altă parte, nici proprietarul nu era desăvârșit stăpân pe moșia lui, pentru că era dator să-i îndestuleze pe dânsii și dacă socotim proporția prețului de atunci a muncii, față de capital, munca era mai folosită. Așa se explică și cantitatea morală și starea bună materială a clăcașilor de atunci, cari se oglindeau din chiar avutul lor.

Casele lor erau îmbrăcate numai în țesătură, lucrată în casă. Hainele lor de lână și pânzeturile de cânepă ce purtau tot așa. Prin grădina stupi de albine și plantații de duzi pentru creșterea gândacilor de mătase. Cămarile lor erau înțesate cu provizii de iarnă, iar hambarele lor nici o dată goale; pe deasupra, porumbul depus de ei în pătelele de rezervă, pentru anii secetoși.

S'au dus și sătenii aceia și boerii de atunci — și cu dânsii și cînstea și omenia din țară!...

Firește, așezările acelea patriarhale, nu mai corespundeau schimbărilor timpului. Când toată lumea pornise pe un drum, noi nu puteam merge pe altul; dar cu stăpânii cei noi, am

dat din lac în puț! Aceștia, spre a-și creia popularitate, prin care să poată pătrunde în averea țării, pe de o parte au dat dintr'o dată toate libertățile copiate din toată lumea, fără să se întrebe dacă se potrivesc culturai și obiceiurilor noastre; iar pe de alta, s'au năpusit pe bițele moșii ale Statului, pe cari și le-au împărțit între dânșii pe prețuri de nimic, prin licitații simulate. Prin aceasta, nu numai că s'au scuturat de sărăcie, dar, au mai majorat și colegiul electoral — metodă prin care și-au întărit și stăpânirea politică a țării.

Ce au făcut dintrînsa, o vedem! Clăcași ai lor sunt astăzi, nu numai satele, dar și orașele. Muncim toți pe brânci pentru dânșii și tot nu-i putem sătura! De 60 de ani plătim școale și învățători — și 70% dintre săteni tot nu știu carte! Zidiri în regie pentru instituțiunile de Stat, fac mereu, pentru că dela dânsule au partea lor de câștig — pe când pentru noi ele tot ziduri reci rămân, de oarece în loc să folosească țara, le-au prefăcut în cuiburi pentru partizani! Libertăți SCRISE avem destule: dar DE FAPT nu te poți mișca în nici o direcțiune, fără învoierea lor plătită. Cu votul unîversal, ce poți face, dacă se fură și se falsifică urnele?

Mult a trecut — până să-i cunoaștem, dar în sfârșit. Comerțul știe câtă mită trebuie să le dea, ca să poată lucra; intelectualii văd că studiile lor, nu le sunt de nici un folos, dacă brutalitatea hamalilor și palavrele agenților, sunt mai căutate, iar agricultorii, văzându-se atât de oropsiți, de împovărați și de îngredăți, au ajuns să se gândească să nu mai muncească, decât numai cât le trebuie pentru hrana lor, dacă tot ce produc, li se ia pe gloabe, bacșișuri, taxe și alte împozite!

Partidul liberal obișnuit cu toate de-a gata, crede că pământul produce fără muncă, fără cheltuială și fără știință. Și așa, în toate guvernările lui de 60 ani, nici prin gând nu i-a trecut să învețe pe săteni: cum să-și lucreze țarinile, grădînile, și să-și îngrijească vitele, ca să producă mai mult; cum să sporească industria casnică, în loc s'o părăsească și cum să-i îndemne la meserii de iarnă, din

produsele căror să-și creeze și alte venituri pe lângă acele nesigure din agricultură.

În întinericul acesta în care i-am ținut, lipsurile ce au rezultat dintr'ânsul, și văzând că din munca lor cu nimic nu se folosesc și pe nimic nu sunt siguri, sătenii, ca să uite sărăcia, s'au lenevit azi, s'au lenevit mâine; au băut azi și mâine iarăși, pânăce mulți au devenit pățimași. Dezgustați de muncă, înpăimântați de abuzuri, ei nu mai cred azi în nimic, și era natural să ajungă aci. De mergi prin casele lor, te îngrozești de cum locuiesc în ele și din ce să hrănesc. De-i vezi adunați, te miri de portul lor străin și zdrențeros. Limba ce vorbesc cei tineri, așa au pocit-o. că nu o mai înțelegi — iar în loc de superbele noastre dansuri naționale, ei joacă astăzi tango-ul Negrilor din America, Nimic n'au mai lăsat întrânșii decât sufletele, pornite acum și ele pe drumul de înfrânare.

Ca să-și acopere crimele, au năsocit că sătenii sunt plini de bani, și că numerarul de pe piață, ei îl țin ascuns. Căutați în pungile a 70 la sută dintr'ânșii; veți da de așa mămăligei! Cercetați registrele Băncilor și ale negustorilor; sunt datori vânduți!

Deschideți hambarele sătenilor; n'au nici sămânță și nici mâncare! Mergeți la câmp unde ară, îi veți găsi întovărășiți câte 2-3, ca să formeze un plug!

Așa stau astăzi satele — și tot cam așa și orașele. Cărnuitorii noștri au venit goi și umiliți, iar acum, după ce i-am prefăcut în Excelențe și năbabi, ne sfidează cu morga lor de parveniți. Cum au lăsat Națiunea ca ei să-i stoareă atâtea sute de miliarde, fără să-i dea nimic? Nu știu! Știu numai, că oricât pământ sa'r da sătenilor, câtă vreme la guvern și în administrație, vor fi astfel de putregaiuri înărăvite și nepregătite, dela rău la mai rău vom merge.

Un guvern Averescu !

(„ROMANIA“ No. 739 din 11 Aprilie 1926)

Multe am văzut, dar cea mai de necrezut este din ce s'a format și cum a venit acest nou guvern.

O țară întreagă gonește cu rușine pe poarta cea mare un guvern care a demoralizat-o și a ruinat-o — și când să zică că a scăpat de dânsul, alți continuatori, de aceeași școală, intră pe fereastră !

Actul acesta nu spune el lămurit locuitorilor, că nu sunt considerați ca cetățeni, ci numai niște simpli salahori, căzuți în robia câtorva, în folos propriu ?

Ită unde ne-au dus iluziile din cari am trăit și nepăsarea ce am pus în apărarea intereselor cetățenești ! Ne-am creiat stăpâni din toate nulitățile nepregătite și flămânde și acum când s'au spurcat la pomeni, nu ne mai putem scăpa de ei !

Cine ar fi crezut că Averescu să-și închine prestigiul său de mare General, înjosirii de politician exploatabil ? Cui i-ar fi trecut prin gând că transilvănenii îmbătrâniți în Partidul lor, să-l trădeze pentru un biet loc de câte-va zile ?

Te pierzi în nedemnitățile ce vezi — și ajungi să nu mai crezi în nimeni și în nimic.

Oamenii pe cari îi credeai întregi, cari știau câtă nevoie are țara de colaborarea lor, tocmai în momentele când ea să-și poată îndeplini aspirațiile, s'au pus de-a curmezișul — nu pe un program nou, ci pentru satisfaceri de ambiții meschine și personale !

Bun e însă Dumnezeu ! Amânarea unei judecări, nu este o sentință de absolvire.

Țara o să vadă acum și mai bine, că fără o instalare de guvern a unor oameni capabili și cinștiți, ea nu se va putea ridica din mocirla în care bălăcește.

O fi puternic partidul liberal prin banii pe cari de atâți ani ni-i fură ! Este puternic prin slujitorii ce și-a cumpărat—

și mai puternic s'a făcut prin legile ce și-a scris și fărădele-
gile ce comite. Dar Națiunea are doctorii spre a-i tăia po-
tele și a-l pedepsi.

Guvern Averescu am mai avut. Li cunoaștem isprăvile.
Impresia ce ne-a făcut-o țara sub el, a fost aceia a unei holde
de bucate, năpădită și suptă de burueni. Ei bine, nu mai
vrem năvale de astfel de burueni să ne cârmuiască! Vrem să
fim conduși de acum înainte de flori din acele, cari rezistă
și la brumă și mană, și al căror balsam să ne vindece de
bolile de cari ne-au molipsit.

A governa „bine“ un popor, este a-i cunoaște nevoile
și a împăca interesele tuturor claselor, dându-le puțința să
mărească producția atât în folosul statului, cât și în cel al
bunului trai general — iar nu numai să se trimită perceptorii
și jandarmii cari să desăvârșească mizeria contribuabilor, Și
aceasta când o fac? După ce neingrijirea medicală le-a
zdruncinat sănătatea; după ce sărăcia le-a întunecat judecata;
după ce ignoranța i-a sălbătăcit; când furturile tolerate îi im-
ping la vicii și când asupririle îi trimit să bea și să fure, în
loc să muncească.

Agricultura au omorât-o. Industria au desființat-o. Justi-
ția e lungă și scumpă. Siguranța în tranzacții, nu este. Fără
mită nu poți face un pas — și toate drumurile de câștig
s'au închis, pentru că statul vinde de toate și fură din toate.

Un guvern Averescu poate satisface aceste necesități de
cari atârână însăși existența noastră? Nu — desigur că nu!
Atunci ce caută acolo? Ba încă ne mai și amenință!

Iar Majestatei Sale următoarele-i voi spune:

V'au înșelat și V'au făcut să greșiți — dar greșeli și
Dumnezeu face. Decât fățarnicia interesată a câtor-va, păs-
trați mai bine iubirea vie și sinceră ce are Poporul pentru
Voi. Aveți milă de dânsul care V'a crescut și și-a pus toată
nădejdea în Voi. Scoborâți-Vă singur prin orașe și în sate.
Cercetați starea adevărată a supușilor Voștri și veți vedea
că una este și alta Vi se spune.

Constantin D. Pariano
Constanța

Pentru d. avocat Chiranescu

(„Dobrogea Jună“ No. 158 din 22 Iulie 1926.)

Și în numărul 152 al acestui ziar înjurați pe foștii proprietari mari, ca și cum voiți ca prin înjurături să încredințați pe săteni, că-i iubiți și-i apărați. Mijlocul acesta este și sterp și de răs, fiindcă în Dobrogea muncile, proprietarii le-au făcut, pe bani gata și mai mult cu străinii.

Ca producție agricolă, știți pe a lor și vedeți pe aceasta ; iar ca contribuție bănească pentru războiul de întregire a Neamului, nici comparație nu se poate face între ce au dat proprietarii, față de celelalte clase.

Eu sunt unul dintr'ânșii, care am cerut războiul și iată cât am contribuit pentru dânsul: Herghelia de 70 cai de rasă, tamazlâc de 56 vaci, boi de plug 120, o turmă de 1100 oi, 42 vagoane grâu, 32 vagoane orz, 37 vagoane ovăz, 7 vagoane porumb, 200.000 kgr. fân, toată zestrea moșiei, unelte și mașini agricole. Tot ce aveam în casă, împreună cu 10 case de argați și un pădul pe care mi l-au distrus și luat materialul,

Toate aceste în valoare atunci dela 9—10 milioane.

Pentru improprietărirea sătenilor am dat 1600 hectare din 2000 câte aveam, a căror diferență, între cum mi-au prețuit pe cele luate de stat și între cum am vândut restul, este de 37 milioane, cari adăogate la valoarea arătată mai sus a averei mișcătoare, dă un total de 47 milioane.

Iată cât costă războiul numai pe un singur proprietar, — avere moștenită de la părinți și adăogată de mine în 42 de de ani de muncă și economie în Dobrogea.

Dar nu regret, căci războiul mi-a mărit țara.

Să vedem acum și ce ai dat d-ta pentru războiu? V'ați expus viața, o să ziceți, Aceasta s'o spună copiii și văduvele al căror părinți sunt lăsați să moară de foame, iar nu acei cari și-au păstrat-o cu îngrijire, evitând frontul prin toate mijloacele.

Lăsați dar atacurile și comparațiile ridicule.

Imi reproșați că n'am făcut nici un bine cât am fost în funcțiune. Iată însă că sunteți desmințiți de inșiși cetățenii, dacă cu toate opririle dela vot ale guvernamentalilor și cu toată trădarea țărănistă, dânșii mi-au dat 5700 voturi, Poate însă că vă referiți la favorizări particulare. Dar bine, perfecții se pun ca să-și procopsească prietenii și partizanii din asupririle cetățenilor ? O astfel de guvernare visați ?

Ca să răspund la învinovățirea ce-mi faceți, să citez câteva din actele ce am făcut fiind la Prefectură :

1. Impreună cu d-nii Roman, Bănescu și Coiciu, am obținut prin marele Rege Carol desființarea regimului excepțional și acordarea drepturilor politice a tuturor Dobrogenilor ; iar în comisia de cercetare a locuitorilor de origine străină, care se compunea din d-nii Istrate, fost președinte al Curței de Apel, din d. Dimitriu actual procuror general de Curte și subsemnatul ca prefect, am încetățenit 21.000 din aceștia cu diplome obținute și iscălite de noi, după stăruința mea de către miniștrii Marghiloman și Mihaıl Cantacuzino.

2. Din studiul d-lui Roman asupra proprietății reale din Dobrogea, puteți vedea cum în anul 1903, guvernul liberal a deposedat pe motive inventate 3017 titulari, de o întindere 37611 hectare.

Ca prefect, sub guvernul conservator, ministru al Domeniilor fiind Ion Lahovari, am obținut ca statul să redea în 1904 și fără judecată 26650 din cele 37622 ha. 1328 de deposedați din 10952.

3. Am scăpat satele de căruțele de poștă, cari erau o calamitate pentru dânsele.

4. Am dezrobît vetrele satelor de stăpânirea uzupatorilor.

5. După războiul, am obținut pentru județ 8000 vite, în loc de 6000 cât hotărâse ministerul, pe cari cu mâna mea, față de comisie și de obștia locuitorilor din fiecare sat, le-am împărțit celor cari mi s'a spus de toată lumea de față, că sunt cei mai săraci,

Rămâne acum să vă spun, de ce am oarecare trecere în județ, deși după dansa n'am alergat niciodată. Și aceasta n'o fac din mândrie, cum cred mulți, ci pentru că eu nu prețuesc funcțiunea mai mult decât o sarcină de slugărie și nici nu vreau să câștig dintr'însa.

Apoi, persistența ce pun în a urmări abuzul și plăcerea cu care primesc în orice timp, ascult și satisfac pe orice nevoiaș nedreptățit — dacă am ridicat în contra mea pe cei cari le plac să se învârtescă prin politică, în schimb mi-am dat simpatia mulțimei, căreia îi place cîntea dreptatea și munca.

Acesta e secretul, la îndemâna orîșicui vrea să treacă prin lume respectat. Am vorbit de mine cu multă neplăcere, dar trebuia odată să știe lumea ce sunt și ce am putut face.

Să vă arăt acum D-vs, partid țărănesc, ce puteați face și n'ați făcut de când existați:

Ați privit fără să vă mișcați, cum pământurile expropriate s'au împărțit la oameni de alte meserii sau fără nici una, lăsându-se fără pământ și afară din lege suma mare de adevărați plugari.

Acesta era rolul d-vs, și ați văzut cum Ministerul de Domenii închiriază anual sătenilor hectarul de pământ cu 2000 lei, pământ pe care statul l-a expropriat de veci cu 1200 în mijlociu.

Ce ați făcut D-vs, ca să împiedecați acest trafic murdar? De asta ne-am despuiat noi de pământurile noastre, ca să îngrășăm lipitorile oficiale?

De sigur că nici măcar nu știți, că peste chiria anuală de 2000 lei pe hectar, sătenii au mai fost împuși cu alți 50 lei sub formă de contribuție benevolă în folosul coloniștilor, — contribuție pe care din benevolă au făcut-o în obligatorie, pentru că la nimeni angronomii nu dau pământ până ce mai întâiu n'o plătesc! De unde s'a luat ca Dobrogenii vechi, ei singuri săraci în cea mai mare parte, să contribue cu dijmă sau bani la așezarea unor coloniști aduși de stat?

Această contribuție ea singură reportează anual trei mi-

lioane de lei, cari adăogați la 32 milioane ce rezultă din diferențe dintre prețul platonice fixat la 800 lei și cel real după care se ia 2000 lei, fac frumoasa sumă de 35 milioane cu care se jefuesc anual Dobrogenii.

Și cum s'au cheltuit acești bani, destinați coloniștilor, de formă?

Consilieratul agricol și-a cumpărat un palat, iar consilierul a împărțit mereu la bani dintrânșii, până și chiar în județe străine.

În sfârșit, din câți sunteți, nimeni n'ați văzut cum unii dintre angronomi și subprefecți sîlesc pe săteni să le lucreze câte un număr de hectare pe seama lor, fără plată, sau pe foarte puțin?

Lăsați domnilor, intrigile și minciunile și apucați-vă de treabă, căci cașcavalul nu mai poate veni astăzi de-a gata.

Schimbați-vă și gândirea, căci astăzi toate în lume au hotarele lor. Libertatea merge până să nu o calci pe a altuia; egalitatea se măsoară după creșterea, cultura și puterea de muncă a individului, iar drepturile nu pot curge decât din datorii împlinite.

O întrebare și sfârșesc:

— Domnule Chirănescu, tot așa de obiectiv pledați ca avocat, cum scriți ca țărănist?

